

International Research Institute of Stavanger
www.iris.no

Claudia Morsut og Einar Leknes

Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjement

Arbeidsnotat IRIS – 2012/042

Prosjektnummer: 7252308
Prosjektets tittel: Evaluering av Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjement
Oppdragsgiver(e): Nordland fylkeskommune
Forskningsprogram:
ISBN: 978-82-490-0779-7
Gradering: Åpen

Stavanger, 19.04.2012

Einar Leknes
Prosjektleder

Sign.dato

Arild Aurvåg Farsund
Kvalitetssikrer

Sign.dato

Gottfried Heinzerling
Senterleder
Samfunns- og næringsutvikling

Sign.dato

Forord

IRIS har på oppdrag fra Nordland fylkeskommune gjennomført en evaluering av fylkeskommunens internasjonale engasjement og de resultater dette har bidratt til. Evalueringen er gjennomført ved hjelp av dokumentstudier og informantintervjuer.

Mange informanter i Nordland fylkeskommune, samt hos andre instanser og virksomheter i Nordland har bidratt med sine kunnskaper om det internasjonale engasjementet og de resultater dette har bidratt til. Vi vil takke alle bidragsytere for at de har stilt opp til intervju og spesielt Gunnhild Aasmoe i fylkeskommunen som tilrettela for intervjuene i fylkeskommunen. Gunnhild Aasmoe og Una Sjørbotten i Nordland fylkeskommune har begge kommet med konstruktiv kritikk av et tidligere utkast av arbeidsnotatet og dermed bidratt til heve kvaliteten på rapporten.

Prosjektteamet hos IRIS har bestått av PhD Claudia Morsut og dr.ing Einar Leknes.

Innholdet i rapporten står for forfatterens egen regning og de konklusjoner kan ikke oppfattes som et uttrykk for informantenes eller Nordland fylkeskommunes synspunkter.

Stavanger, 19. april 2012

*Einar Leknes,
prosjektleder*

Innhold

Forord	i
Innhold	iii
1 INNLEDNING	1
2 FORSKNINGSDESIGN OG GJENNOMFØRING	3
2.1 Opplegg for case-studiene	3
2.2 Gjennomføring	4
3 AKTIVITETER, OUTPUT, EFFEKTER OG RESULTATER AV NFKS INTERNASJONALE ENGASJEMENT	7
3.1 Internasjonale regionalpolitiske arenaer	7
3.2 Russland og nordområdene	11
3.3 Samarbeid med regioner i Europa	15
3.4 EU-relaterte prosjekter	17
3.5 Satsing på eksport av produkter til EU og på reiseliv	19
3.6 Kinasatsingen	20
3.7 Tilflytting fra utlandet	21
3.8 Internasjonal kultursatsing	23
3.9 Internasjonal satsing i videregående skole	24
4 SAMMENSTILLING OG DRØFTING	29
4.1 NFKs roller i internasjonaliseringsarbeidet	29
4.2 Internasjonaliseringens resultattyper	33
4.3 Rasjonale og drivkrefter bak internasjonaliseringen	36
4.4 Internasjonaliseringen sett i forhold til handlingsplanen	38
4.5 Milepeler i utviklingen av NFKs internasjonale engasjement	40
4.6 NFKs internasjonaliseringskapabilitet	41
5 KONKLUSJONER	43
Referanser	47
Vedlegg 1: Eksempel på forskningsspørsmål om de internasjonale oppgavene	49
Vedlegg 2: Utdrag av rapporten "Regionalt samarbeid over landegrensene i Europa. Norske fylkeskommuners alliansebygging for næringsutvikling RF 1995/234	55

1 Innledning

Nordland fylkeskommune (NFK) etterspurte i november 2011 en evaluering av sitt internasjonale engasjement. Evalueringen skulle i hovedsak rette oppmerksomheten på to områder; (a) resultater av deltakelse i og arbeid innenfor nettverkene og (b) nytten av de internasjonale samarbeidsavtalene Nordland har både i og utenfor Europa.

IRIS ble tildelt oppdraget med evaluering av NFKs internasjonale engasjement etter konkurranse med andre forskningsinstitutt. Evalueringen er gjennomført i løpet av de tre første månedene i 2012.

Rogalandsforskning¹ gjennomførte en undersøkelse av noen norske fylkeskommuners samarbeid over landegrensene allerede i 1995 (Farsund, Meissner og Nødland, 1995). Nordland fylkeskommunes internasjonale arbeid, og da særlig det som hadde relevans for næringsutvikling ble da evaluert. De to avsnittene under er "kopiert" fra innledningen av det delkapitlet 4.3 som heter *Nordland: bred satsing mot øst*.

Nordland Fylkeskommune har lange tradisjoner for internasjonalt arbeid hovedsakelig knyttet til samarbeid på Nordkalotten. Da fylkeskommunen i 1990 fikk status som fri-fylke, ble en av hovedmålsettingene å utvikle en modell som skulle gi helhetlig styring og bedre utnyttelse av ressursene som gikk til distrikts- og næringsutvikling. I forbindelse med dette kom internasjonalisering opp som en viktig strategi for økt verdiskaping i fylket. Denne ble presentert i en egen strategisk plan for internasjonalisering av næringslivet i Nordland, som ble lagt frem for fylkestinget i april 1993. I tillegg har endringene i Russland og en ny norsk politikk for nordområdene vært viktig for utviklingen av dette satsingsfeltet.

Fylkeskommunens internasjonale arbeid kan deles i to hovedområder. For det første gjennom fylkeskommunens egne internasjonale kontakter. Det gjelder både bilaterale avtaler, deltakelsen i Barentssamarbeidet, samt tiltak organisert ut fra "Landsdelsutvalget for Nord-Norge", hvor spesielt den politiske ledelsen i fylkeskommunen har en sentral rolle. Her er deltakelsen i Nordkalottensamarbeidet det viktigste. For det andre engasjerer fylkeskommunen seg indirekte gjennom prosjekter i samarbeid med Nordlandsforskning, Veiledningsinstituttet for Nord-Norge (VINN) og Senter for Næringsutvikling (SNU). I tillegg er reiseliv en hovedsatsing for næringsutviklingen i fylket. Selv om dette arbeidet har klare internasjonale dimensjoner, vil vi ikke gå nærmere inn på dette feltet her, bl.a. ut fra de temaavgrensninger vi har for studien.

Nordland fylkeskommune deltar både i organiserte regionsamarbeid og i samarbeid med enkeltregioner i andre land. Alle samarbeidene dekker en rekke saksfelt. I beskrivelsen har vi satt hovedfokus på næringsutvikling og nærings samarbeid.

¹ IRIS ble etablert i 2006 med utspring i Rogalandsforskning. Selskapet er eid av Universitetet i Stavanger (50%) og stiftelsen Rogalandsforskning.

Beskrivelsen over dreier seg om Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjement for 15 – 20 år siden. Allerede da drev NFK et omfattende internasjonalt arbeid som i hovedsak var rettet mot øst og Nordkalotten. Næringsutvikling var et a hovedsiktemål med det internasjonale arbeidet, og det ble gjennomført både ved bruk av egne krefter og gjennom samarbeid med andre instanser i Nordland. Gjennomgangen av NFKs internasjonale arbeid i 1995 setter denne evalueringen inn i et historisk perspektiv. Generelt sett vil en anta at dagens internasjonale engasjement er stivhengig, dvs at det henger sammen med de strategier og valg som ble foretatt på 1990-tallet. Samtidig registrerer vi at det har skjedd store endringer av fylkeskommunes internasjonale engasjement. Dreiningen mot EU og Europa er en av endringene, mens en bredere deltakelse i internasjonaliseringen fra alle sektorene i fylkeskommunen er en annen endring.

Den foreliggende evalueringen trekker imidlertid i begrenset grad opp linjene i NFKs internasjonale engasjement fra 1990-tallet fram til nå. For de som er interessert i historiske linjer gjengis hele kapittel 4.3 fra Rogalandsforsknings rapport 1995 i vedlegg 2. Denne foreliggende evalueringen konsentrerer seg om det internasjonale engasjementet slik det framstår i 2012 og de aktivitetene og resultatene som har framkommet siden midt på 2000 tallet.

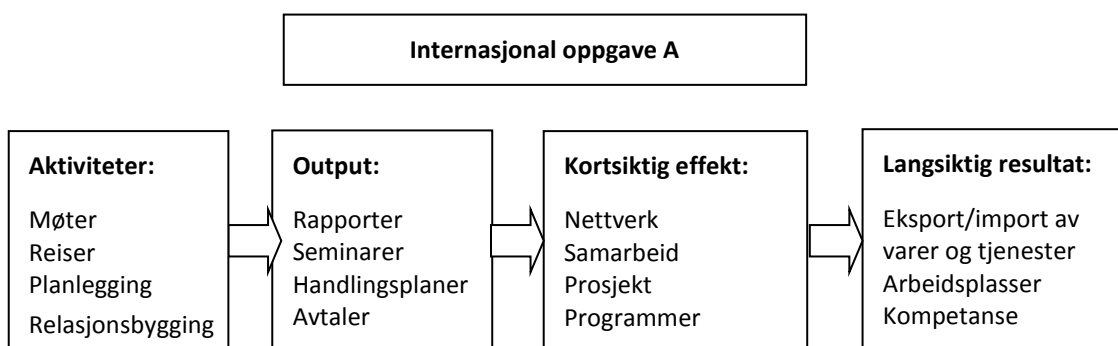
Dette arbeidsnotatet utgjør hovedresultatet av evalueringen. I kapittel 2 gjøres det rede for forskningsdesignet og hvordan gjennomføringen av evalueringen gikk. Kapittel 3 framstiller de empiriske funnene. Der tas det utgangspunkt i de internasjonaliseringsaktivitetene som gjennomføres i fylkeskommunen og deretter beskrives hvilke effekter og resultater disse aktivitetene har medført. I kapittel 4 redegjøres det først for fylkeskommunens ulike roller i internasjonaliseringsarbeidet, deretter gjennomgås det hvilke former for resultater de ulike aktivitetene har bidratt til, før det til slutt i kapitlet gis noen mer overordnede karakteristika av fylkeskommunens internasjonale engasjement. Kapittel 5 inneholder evalueringens konklusjoner.

2 Forskningsdesign og gjennomføring

Nordland fylkeskommunes handlingsplan for internasjonalisering viser at de har mange internasjonale oppgaver og målsettinger, og også at disse har ulike målgrupper. En sentral del i prosjektet var derfor å etterspore resultater hos de ulike målgruppene av de ulike oppgavene fylkeskommunen gjennomfører på dette feltet. Variasjon mellom oppgavene og mellom samarbeidsområdene tilsa et forskningsdesign basert på case-metodikk.

2.1 Opplegg for case-studiene

Figuren under viser et skjematisk flytskjema av hvordan vi ideelt så for oss årsaks-virkningssammenhengen mellom aktiviteter og resultater for en case.

For å undersøke de langsiktige resultatene og vurdere dem, trenger vi en konkret forståelse av hva aktiviteter, output, kortsiktige effekter og langsiktige resultater kan være i hver enkel case. Under følger en generell omtale av hva vi legger i de ulike begrepene. Det vil imidlertid variere fra case til case hva som betraktes som aktivitet, output, effekt og resultat.

En *aktivitet* er hva som blir gjort i hver internasjonal oppgave. Det kan eksempelvis dreie seg om møter, planleggingsarbeid, utredninger og delegasjonsreiser.

Med *output* mener vi hva disse aktivitetene produserer, for eksempel rapporter, seminarer, websider, retningslinjer, handlingsplaner osv. Her vil dokumenter og informanter kunne gi relevante data.

De kortsiktige effektene av aktivitetene og av outputen kan måles i form av etablering av kontakter, samarbeid, formelle nettverk, nye samarbeidsrelasjoner og igangsetting av prosjekter og programmer. Samarbeidsavtaler kan både oppfattes som output og effekter.

De langsiktige resultatene er relatert til de målene som lå til grunn for satsingen (jfr politiske vedtak), og til målgruppen for satsingen. Dette kan eksempelvis være økt eksport/import av varer og tjenester og økt kompetanse hos involverte aktører. Disse er forskjellige etter hvilke internasjonale oppgaver det gjelder. Her er det viktig å vurdere om de som skal ha nytte av internasjonale arbeid (næringsliv og kommunene) får resultater de forventer.

I hver case ble aktiviteter, output, effekter og resultater undersøkt. Casestudiene ble basert på en suksessiv framgangsmåte; dokumentgjennomgang, informantintervjuer med politikere og administrasjon i fylkeskommunen, telefonintervju med informanter hos målgruppen. Denne framgangsmåten antok vi ville bidra til muligheter for å undersøke årsaks-virknings sammenhenger mellom aktivitetene (fylkeskommunens satsinger) og effekter og resultater hos næringsliv og kommunene.

På forhånd hadde vi delt inn de internasjonale aktivitetene i til sammen 11 områder i tråd med fylkeskommunens inndeling i handlingsplanen for internasjonalisering. For hvert av de 11 områdene hadde vi utformet spørsmål både om aktiviteter, om output, om effekter og om resultater. Dette er vist i vedlegg 1 i arbeidsnotatet.

2.2 Gjennomføring

Etter hver som vi begynte å sette oss inn i det empiriske materialet, viste det seg at forhåndsinnndelingen av det internasjonale engasjementet i 11 områder ikke passet med den oversikten over aktiviteter som vi gradvis fikk kjennskap til. Det resulterte etter hvert i en ny inndeling av aktiviteter i til sammen 9 områder, hvert av disse med flere aktiviteter. Empirien viste seg også å være mer mangfoldig og sammensatt enn det vi hadde sett for oss i utgangspunktet. Eksempelvis var mange av aktivitetene vedt inn i hverandre. For en del av aktivitetene var det enkelt å finne skriftlig informasjon om hva som var gjennomført og om output, mens det for andre aktiviteter ikke forelå slik skriftlig informasjon. Skriftlig dokumentasjon om effekter og resultater av aktivitetene fant vi svært få eksempler på.

Det at det ikke foreligger lett tilgjengelig skriftlig dokumentasjon i NFK av effekter og resultater for de ulike områdene av det internasjonale engasjementet kan også betraktes som et funn i denne evalueringen. Dette kan skyldes at det er vanskelig å finne effekter og resultater av engasjementet, men det kan også skyldes at NFK har vektlagt planlegging og gjennomføring av aktiviteter og i mindre grad å følge opp og å se på erfaringene av disse aktivitetene.

Intervjurunden med informanter i fylkeskommunen bidro imidlertid med omfattende informasjon både om aktiviteter, output og dels om effekter og resultater. Generelt sett var det slik at informantene kunne informere best om det som hadde skjedd de to - tre siste årene, mens det som hadde skjedd lenger tilbake i tid ikke var like lett å få tak i. En svakhet med denne intervjurunden var at noen av de som hadde vært viktig i deler av internasjonaliseringsarbeidet ikke arbeidet i fylkeskommunen lenger og at noen av de vi intervjuet hadde kort fartstid i fylkeskommunen.

Vi gjennomførte til sammen 17 intervju med administrativt personale og politikere på besøksrunden i fylkeskommunen derav to per telefon. Flere av intervjuene dreide seg om de samme aktivitetene og tilhørende output, effekter og resultater. På den måten fikk vi kontrollert informasjon fra intervjuene. Vi kom ikke over tilfeller der informasjonen fra ulike informanter sto i direkte motstrid til hverandre eller på andre måter viste seg å være feil. På områder der det var samarbeid mellom flere aktører, eksempelvis i forbindelse med påvirkning av reglene for statsstøtte, kunne

informantene ha noe ulik oppfatning av hvem som burde krediteres for det som var oppnådd.

Generelt sett viste det seg å være vanskeligere å få informasjon og klare oppfatninger fra informantene om konkrete effekter og resultater enn informasjon om aktiviteter og output. I en del tilfeller ble resultatene omtalt i generelle vendinger, i andre tilfeller ble det pekt på resultater (eksempelvis at det var svært mange russere bosatt i Nordland), men sammenhengen med aktivitetene var problematisk å kunne angi. Dette kan også betraktes som et funn på linje med at det forelå svært begrenset med skriftlig dokumentasjon om effekter og resultater av det internasjonale engasjementet på de ulike områdene.

Vi fulgte opp intervjurunden i fylkeskommunen med nye telefonintervju både i fylkeskommunen og hos eksterne aktører som ble forventet å ha kunnskap om resultatene. Her ble det til sammen gjennomført 23 intervju enten via telefon eller e-post med informanter fra ulike private og offentlige virksomheter. Varigheten på telefonintervjuene var fra 10 minutt til om lag ½ time. For en del av aktivitetene, eksempelvis internasjonale festivaler, satsingen i videregående skole eller samarbeid med regioner i Europa viste det seg imidlertid å være vanskelig å finne egnede informanter utenom NFK.

Gjennom disse intervjuene fikk vi utdypet "fortellingene" om aktivitetene og også i de fleste tilfeller vurderinger av hva dette hadde medført av effekter og resultater. I de fleste tilfeller var informantene klar over og anerkjente NFKs rolle, men i noen tilfeller var informantene i begrenset grad oppmerksom på NFKs rolle. På enkelte områder ble andre aktører vektlagt, selv om det var NFK som hadde finansiert eller tatt initiativ til aktiviteten. Dette er en indikasjon på at NFK i noen sammenhenger ikke har oppnådd for å bli profilert i forhold til den rollen de hadde hatt.

For de fleste av intervjuene (både via besøksrunden og intervjuene pr e-post og telefon) sendte vi tekster til informanten per e-post slik at vi fikk kontrollert at vår oppfattelse av fakta stemte med det informanten hadde gitt uttrykk for.

Gjennom telefonintervjuene kom vi i en del tilfeller nærmere på resultatene, men fremdeles viste det seg vanskelig å finne fram til resultatene for mange av aktivitetene. Vi tror at dette skyldes:

- at deler av den internasjonale aktiviteten i begrenset grad produserer konkrete resultater (men gjerne output)
- at det er vanskelig å se klare kausale sammenhenger mellom aktiviteter og effekter og resultater
- at effekter og resultater gjerne kommer mange år etter at aktivitetene er gjennomført

Vi vil nok også anta at dersom en hadde lagt opp en betydelig større evalueringsstudie, med mer tid og med mer ressurser til å intervju aktører, så ville en kunne dokumentere et større omfang av effekter og resultater enn det vi kan kunnet finne. Således er denne evalueringsstudien konservativ i sine opplysninger om resultater.

Denne evalueringen er eksplorativ i sin tilnærming til det internasjonale engasjementet i den forstand at vi har søkt etter effekter og resultater av en hel rekke ulike type aktiviteter innenfor ulike sektorer og som har hatt ulike mål. Flytskjema i figur 2.1 om antatte årsaks-virkningssammenhenger har fungert som et instrumentelt teoretisk rammeverk for evalueringen. Med det mangfold av aktiviteter som det internasjonale engasjementet omfatter lar det seg ikke, slik vi ser det, gjøre å nytte et faglig teoretisk rammeverk eksempelvis knyttet til næringsutvikling som referanseramme for evalueringen.

Vi har imidlertid kommentert Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjementet i forhold til et teoretiske rammeverk om generelle drivkrefter eller rasjonale bak internasjonalisering. Dette teoretiske rammeverket lå ikke til grunn for evalueringen og det ble derfor ikke samlet inn empiriske data i forhold til dette. Siktemålet med å ta dette med har vært å vise at ulike deler av det internasjonale engasjementet kan ses på som en respons på ulike drivkrefter.

Vi har også gjennomført en meget kortfattet og grovmasket sjekk av om handlingsplanen "Vekst ved internasjonalisering" er fulgt opp gjennom de aktiviteter og effekter og resultater vi har kartlagt.

I analysedelen er hovedvekten lagt på å generere kunnskap om (1) hvilke roller fylkeskommunen inntar i det internasjonale engasjementet og (2) hvilke type effekter og resultater som er oppnådd. Både rollekategoriene og resultattypene er generert nedenfra og opp basert på en gjennomgang av empiriske data. I analysedelen er hver av aktivitetene kategorisert og sammenstilt i både i forhold til NFKs roller og i forhold til resultatyper. Dermed framkommer et mønster av roller og resultatyper som utdypes og eksemplifiseres.

Siktemålet med gjennomgangen av roller og resultatyper og med å relatere aktivitetene til generelle drivkrefter/rasjonale bak internasjonalisering er å legge til rette for refleksjon i NFK om utforming og innretting av det internasjonale engasjementet.

Denne evalueringen er imidlertid også begrenset i omfang. Blant annet har ikke intern eller ekstern organisering vært en del av oppdraget. Resultater av det internasjonale engasjement som eksterne aktører (eksempelvis Innovasjon Norge og Nordområdesenteret) eller av Interreg-A prosjekter helt eller delvis finansierte NFK inngår heller ikke i evalueringen. Vi synes likevel at det har vært mulig å trekke konklusjoner av evalueringsstudien på tre områder; effekter og resultater av det internasjonale engasjementet, NFKs roller og hvilke resultatyper som oppnås. Når det gjelder utforming, innretting og organisering av den internasjonale aktiviteten i Nordland fylkeskommune framover er vi av det oppfatning at denne evalueringen ikke har tilstrekkelig empirisk grunnlag for å gi tilrådninger om dette.

3 Aktiviteter, output, effekter og resultater av NFKs internasjonale engasjement

I dette kapitlet redegjøres det for hvilke aktiviteter fylkeskommunens internasjonale engasjement inkluderer og videre hva som er output, effekter og resultater av disse aktivitetene. I struktureringen av kapitlet er det tatt utgangspunkt i aktivitetene i fylkeskommunen. Dette innebærer en inndeling i 9 underkapitler, henholdsvis 1) Internasjonale regionalpolitiske arenaer, 2) Russland og nordområdene 3) Samarbeid med regioner i Europa, 4) EU-relaterte prosjekter, 5) Satsing på eksport mot EU og på reiseliv, 6) Kinasatsingen, 7) Tilflytting fra utlandet, 8) Internasjonal kultursatsing og 9) Internasjonal satsing i videregående skole. Oppbyggingen av hvert delkapittel følger den samme struktur.

3.1 Internasjonale regionalpolitiske arenaer

Nord-Norges Europakontor, Northern Sparsely Populated Areas (NSPA), Conference of Peripheral and Maritime Regions (CPMR), Nordkalottrådet og Assembly of European Regions (AER) er alle internasjonale politiske arenaene som NFK deltar i. Fylkesrådet tar seg av kontakten mot Nord-Norges Europakontor, Nordkalottrådet og CPMR, mens fylkestinget har ansvaret for deltakelse i AER (sak 41-2008).

Nord-Norges Europakontor

NFK etablerte seg i Brussel med Nordland European Office i 2003. I 2005 etablerte NFK sammen med Troms og Finnmark Nord-Norges Europakontor, eller Europakontoret. Kontoret eies av de tre fylkeskommunene, mens Tromsø kommune, Bodø kommune, NHO Troms, NHO Nordland og Norges Råfisklag er partnere. Hvert fylke bidrar med NOK 1,5 millioner/år, hver partner med NOK 250.000/år. Kontoret har en strategiplan, mens fylkeskommunene utarbeider konkrete bestillinger til hvert år. Partnerne har samarbeidsavtaler og kan komme med konkrete bestillinger.

NFK bruker Europakontoret som en virkemiddel for å fremme sine interesser i europeiske miljøer og for å forbedre den internasjonale kompetansen i nærings-, forsknings- og utdanningsmiljøene i fylket. Påvirkning av EU-organer på vegne av fylkene er en sentral oppgave for Europakontoret og dette skjer koordinert med arbeidet i Northern Sparsely Populated Areas (NSPA) og Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR). Europakontoret har for eksempel hatt møter og kontakter med NSPA og CPMR for å få økt oppmerksomhet i EUs regionalpolitikk mot de spesifikke utfordringene man finner i Nordområdene.

Viktige output har vært skriftlige innspill til DG Regio om nordområdene og om arktisk politikk og seminarer sammen med NSPA. Siden 2008 har Europakontoret arrangert syv workshops med deltakelse fra EU-organer om Arktis og nordområdene blant annet innen tema som energi, olje og gass, sjøsikkerhet, Barentssamarbeidet og flernivåstyring. På de første workshopene stilte EU Kommisjonen med fire ansatte og workshopene ble arrangert på hotel, nå er EU Kommisjonen representert med 15-20 ansatte og workshopene har vært holdt i EU Parlamentet. En rekke aktører fra Nord Norge har deltatt, deriblant: Maritimt Forum Nord, AkvaplanNiva, Nordområde-

senteret, Artic frontiers, Tschudi, Barentssekretariatet, Hovedredningsentralen og Norges Råfisklag. En viktig effekt har vært at EU Kommisjonen har benyttet flere av innspillene videre i sitt arbeid.

Europakontoret arbeider også for fremme fylkeskommunene sine interesser innenfor transportpolitikk. EU Kommisjonen og EU Parlamentet er holdt oppdatert og informert om utviklingen innen The Northern Axis gjennom skriftlig innspill (høsten 2011), møter sammen med NSPA innen DG Move og seminarer i regi av Europakontor (april 2011 og 2012). Dette har stor betydning for Narvik som stor utskipingshavn. Et viktig resultat er at EU Parlamentet har trukket frem Barentsregionen og EUs behov for råvarer som viktig i sine føringer overfor EU Kommisjonen.

En tredje område er EUs fiskeripolitikk, hvor Europakontor har sendt skriftlige innspill til DG Mare. Et viktig resultat her var at NFK sitt innspill ble inkludert i Kommisjonens "Blue Book for an Integrated Maritime Policy for the European Union" (oktober 2007).

En fjerde område er prosessen om utviklingen av Single European Sky. Europakontor følger denne saken på vegne av Bodø kommune siden denne utviklingen påvirker kontrollsentralen i Bodø.

Andre typer aktiviteter ved Europakontoret rettet mot politikere, kommuner, næringsliv, FoU-institusjoner og videregående skoler gjelder informasjon, læring og partnersøk for samarbeidsprosjekter. Typiske output fra disse aktivitetene er studiebesøk i Brussel som inkluderer workshops med deltakere fra EU Kommisjonen og EU Parlamentet, profilering av fylkeskommunene og nordnorske aktører på Open Days (regionenes uke som arrangeres hver høst i Brussel), markedsføring av Barents-samarbeidet og Nordområdene og seminarer for partnersøk for samarbeidsprosjekter gjennom forskningsnettverk ERRIN.

Resultater

NFK etablerte Europakontoret for å påvirke og bidra i EUs politikktutvikling i politiske saker som er viktige for fylket og Nordområdet. For å komme inn i prosessen så tidlig som mulig trengte NFK en "arm" i Brussel. Europakontoret har oppnådd å bli en aktør som EU har på sin liste over referansegrupper innen regional-, transport- og fiskeripolitikk. Det er imidlertid vanskelig å si nøyaktig hvilke resultater Europakontoret har oppnådd siden mange andre aktører er involvert. Informanter fra Europakontoret peker på at det nettopp er samspillet mellom Nordland, Troms og Finnmark som forsterker mulighetene for å påvirke EUs agenda. Tre fylker danner en stor region, noe som gjør gjennomslagskraften større. Et annet resultat er at Nord-Norges Europakontor er mer kjent og gir tydeligere assosiasjoner enn de tre fylkenes navn hver for seg.

NSPA og CPMR

Både Northern Sparsely Populated Areas (NSPA) og Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) påvirker EUs regional-transport- og maritimpolitikk. Forskjellen mellom disse er blant annet antall deltakere og måten NSPA og CPMR er organisert på.

NSPA er et nettverk som 14 regioner i Nord- og Øst-Finland, Nord- og Midt-Sverige og Nord-Norge etablerte i 2007-2008 i forbindelse med revideringen av EUs regional-

politikk. De nordlige regionene har felles utfordringer som liten befolkning, kaldt klima og lang avstand til markedene, men samtidig har disse regionene store naturressurser som kan være av interesse for EU.

NSPA og Europakontoret gjennomfører flere aktiviteter felles. De møter DG Regio en eller to ganger i år for å fremme viktige saker for nordområdene, de kommer med innspill og organiserer møter med EU Kommisjonen og EU Parlamentet. Europakontoret spiller en aktiv rolle i NSPA, og NFK deltar også selv i arbeidet. En viktig effekt av dette var møtet i februar 2011 mellom NSPA og generaldirektør i DG Regio. Fylkesrådsleder fra Nordland tok opp saken om revisjonen av statsstøtteregeleverket og oppfordret DG Regio og DG Competition til å se på utfordringene i NSPA-regionen. Ordningen man har i Nord-Norge med differensiert arbeidsgiveravgift hører inn under dette statsstøtteregeleverket. Generaldirektøren i DG Regio ba om å få et bakgrunnsnotat fra NSPA på dette temaet og diskuterte saken med DG Competition få dager senere.

CPMR er en europeisk interesseorganisasjon som samler 160 kystperifere regioner fra 28 europeiske land. CPMR ble etablert i 1973 og NFK har vært medlem siden 2002. Organisasjonen er delt opp i seks geografiske kommisjoner som innen sine områder arbeider med konkrete partnerskap og prosjekter. NFK er med i både CPMR Østersjøkommisjonen (transport) og CPMR Nordsjøkommisjonen (maritime). En effekt var CPMR-prosjektet Europe of the Sea hvor Nordland, Telemark, Rogaland og Møre og Romsdal var deltakere i 2004. En annen effekt kom i 2005 da Nordland, som eneste norske fylkeskommune, engasjerte seg sterkt innen Nordsjøkommisjonens ved å gi et eget skriftlig innspill til DG Fisheries & Maritime Affairs for Maritime Policy Green Paper (publisert i juni 2006).

Resultater

Informanter mener at det i mange tilfeller er vanskelig å se helt konkrete resultater av deltakelse i organisasjoner som jobber for å påvirke politikktutforming. Påvirkning av politikk er en krevende og langsiktig prosess, og det kan ta mange år før man oppnår resultater. Likevel ser informantene nytten for NFK å delta i disse fora siden det gir muligheter til å treffes regelmessig og diskutere felles utfordringer. Informantene oppfatter både NSPA og CPMR som aktuelle verktøy for å fremme NFKs politiske interesser og å utveksle erfaringer. Gjennomgangen over viser imidlertid at deltakelsen i NSPA har bidratt konkret i forhold til påvirkning av EUs statsstøtteregeleverk og til innspill på flere andre politikkområder.

Assembly of European Regions (AER)

På lignende måte som CPMR er AER en lobbyorganisasjon med mål om å påvirke EU sin politikk. AER ble etablert i 1985 og består i dag av 250 medlemsregioner fra 35 land og 16 interregionale organisasjoner. Av spesiell interesse for Nordland – som har vært medlem siden 1998 – er at Leningrad Oblast (se 3.2) og flere regioner fra Sverige og Finland enn de som deltar i NSPA og CPMR også er med her. I tillegg er det både EU og non-EU medlemmene som deltar.

Målene er å organisere og videreføre samarbeid mellom europeiske regioner gjennom subsidiaritetsprinsippet og regionalt demokrati, videre å øke den regionale representa-

sjonen innen europeiske institusjoner og å tilrettelegge for interregionalt samarbeid på tvers av nasjonale grensene også utenfor Europa.

Aktivitetene drives i form av møter i ulike komiteer. Nordland fylkesting er representert i to komiteer med styremedlemmer i komite 1 Økonomi og regional utvikling og i komite 3 Kultur, utdanning og internasjonalt samarbeid. Direkte output er rapporter og handlingsplaner, som sirkulerer blant medlemmene og EU institusjoner, samt høringsuttalelse på EU nivå. En viktig effekt av dette medlemskapet for NFK er mulighet til å samarbeide med andre regioner enn de som deltar i NSPA, CPMR eller Nordkalottrådet (se under). Deltakelse i AER har bidratt til nettverk som kan brukes for å utvikle prosjekter og videre samarbeid.

Resultater

Informanten hadde utfordringer med å komme med eksempel på konkrete resultater av deltakelsen i AER. Generelt var det vanskelig å finne målbare resultater innen en arena hvor diskusjon på politisk nivå og utveksling av ideer tar tid. AER oppfattes som et møteplass hvor NFK kan samarbeide og utveksle *best practices* med andre regioner. Dette er blant annet gjort innen entreprenørskap. Et konkret resultat er imidlertid at NFK har fått profilert seg innenfor ungdomspolitik. NFK fikk prisen som beste ungdomsregion i Europa for sitt UngKontor i 2003.

Nordkalottrådet (NKR)

Siden 1967 finansierer Nordisk ministerråd samarbeidet mellom Nordland, Troms og Finmark i Norge, Lappland i Finland og Norrbotten i Sverige innen Nordkalottrådet. Målet er å øke samhandling over grensene på Nordkalotten gjennom aktiviteter som reduserer grensehindre, skaper nettverk og hjelper utviklingsprosesser i regionene. I NKR drives aktivitetene i form av multilaterale prosjekter om regional utvikling og samhandling, utvikling av næringsliv og kompetansemiljøer, kommunikasjon og IKT, ungdom, miljø og kultur.

Resultater

Informanten mener at erfaringsutveksling, kulturelle og menneskelig forståelse, dyktighet til å komme fram til kompromisser er de viktigste resultatene av dette samarbeid. NKR beskrives som en organisasjon som klarer å skape mange møteplasser for utveksling av kunnskap og erfaring. I tillegg pekes det på at Nordkalottrådet har hatt en stor betydning for NFK siden samarbeidet i mange år har ført til bedre kommunikasjon mellom regionene og til bygging av sterke faglige nettverk. Eksempelvis treffes de samme personene ofte innen Interreg og Barentssamarbeidet og i andre sammenhenger. Informanten nevner konkret to resultater gjennom NKR-samarbeidet. NFK har klart å profilere seg med sin spesifikke kompetanse når det gjelder miljøprosjekter (sol celler, alternativ energi, innovasjon og nettverk), og det er etter initiativ fra NKR åpnet et svensk/finsk og et norsk/finsk grenseregionalt kontor som blant annet har redusert grensehindre.

Oppsummering

Felles for svarene fra informanter som arbeider med NSPA, CPMR, AER og Nordkalottrådet er at alle forteller at det er vanskelig å se konkrete resultater av alle aktivitetene og at det går lang tid før resultater oppnås.

Generelt sett oppfatter vi at det å ha etablerte faglige og politiske nettverk, gode relasjoner og det å være en benyttet høringsinstans for kommisjonen kan ses på som effekter og resultater fra deltakelse i slike internasjonale regionalpolitiske arenaer. I tillegg kan det vises til at deltakelsen i disse regionalpolitiske arenaene har bidratt til konkrete innspill innenfor fiskeri-, transport- og regionalpolitikk, samt statsstøtte-regelverket.

3.2 Russland og nordområdene

NFK sitt internasjonale engasjement relatert til Russland og nordområdene kan deles i fire: Barentssamarbeidet, samarbeid med Leningrad Oblast og St. Petersburg og støtte til Nordområdesenteret.

Barentssamarbeidet

NFK har vært engasjert i samarbeid innen Barentsregionen siden 1993. Barentssamarbeidet består per i dag av 13 regioner i nordlige del av Norge, Sverige, Finland og Russland. Målet har vært å etablere og opprettholde et folk til folk samarbeid, kulturutveksling og næringssamarbeid. Barentssekretariatet² finansierer programmer (som BarentsKult og Ungdomsprogrammet) som igjen danner grunnlag for prosjekter. Prosjekter er kjennetegnet av å bestå av konkrete mellommenneskelig aktiviteter, med hovedfokus på næringsliv, kultur, kompetanse, urfolk, miljø og ungdomsarbeid. Næringslivet har også fått nytte av Barentssamarbeidet. NFK var døråpner for lokalt næringsliv fra Nordland både i Murmansk, Arkhangelsk, Petrozavodsk, Kumi og Nenetz.

Effekter og resultater

Informantene opplyser at NFK har hatt en avgjørende rolle for å skape kontakter og å etablere og formalisere nettverk som er opprettholdt og videreutviklet år for år. Informantene fremhever NFKs bidrag for å sikre at folk i Barentsregionen har kunnet samarbeide systematisk: Ungdom, kommuner, universitetssektoren har fått nytte av dette. Informantene nevner vellykkede eksempler som litteratur- og biblioteksamarbeid som førte til et bedre språkkunnskap i de nordlige regionene og interesse fra ungdom i de russiske regionene om å lære seg norsk og viseversa, flere Barentsfestivaler, vennskapskommuner, ungdomssamarbeid gjennom et demokrati-prosjekt og utvekslingsavtaler mellom universiteter.

På næringslivssiden har NFK vært sterk involvert i å samle en rekke aktører i Russland. Resultater som blant annet NFK har bidratt til er etablering av Barents Training and Respons Center i Murmansk i regi av Nord Norsk Beredskapssenter på Fiskebøl og samarbeid mellom industri i Mo i Rana (Miras gruppe) og Petrozavodsk Mars, en av

2 Barentssekretariatet har koordinert arbeidet innen Barentssamarbeidet siden 1993. I 1999 ble sekretariatet et interkommunalt selskap (IKS) eid av Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner som får støtte fra Utenriksdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet i tillegg til de tre nordnorske fylkeskommunene.

de største bedriftene i Petrozavodsk. Informanten ser Petrozavodsk Mars som en døråpner mot russisk markedet for bedrifter i Nordland. Det påpekes at de russiske regionene innen Barentssamarbeidet er det nest viktigste markedet for norsk eksport av sjømat per i dag i Norge og NFKs bidrag har vært svært viktig med å åpne eksportmarkedet for bedrifter i Nordland. Informanten opplyser at da Russland ville boikotte norsk sjømat på grunn av ulykken med den russiske båten Sapfir II i Svalbardsonen i høsten 2011, kunne Nordlandsbedrifter fortsatt eksportere sjømat til disse russiske regionene.

Døråpner og initiativtaker er de mest benyttede betegnelse som informantene brukte for å beskrive bidraget fra NFK i Barentssamarbeidet. Åpenhet, dypere forståelse og mindre skepsis både på et politisk og mellommenneskelig plan beskrives som de viktigste resultatene som ikke så enkelt lar seg konkretisere.

Leningrad Oblast

NFKs samarbeidsavtale med Leningrad Oblast ble allerede signert i 1987. NFK var det første fylke i Vest-Europa som etablerte et samarbeid med et fylke i Sovjetunionen. NFK tok i oppstarten initiativ og fungerte som døråpner for andre aktører. Samarbeidet fikk støtte fra Utenriksdepartementet og etter hvert fra KS - spesielt på kommunal sektor.

Aktivitetene består av møter, reiser og kontakter på fylkes- og kommunalt nivå. Effekter av dette kommer innen prioriterte områder: kommunesektoren, ungdom og demokrati, utveksling av tjenestepersonell (Presidentprogrammet), næringsliv, kultur og høyere utdanning. Eksempel på effekter er: Folk til folk kulturutveksling mellom syv kommuner i Nordland og i Leningrad Oblast (Ballangen – Tosno, Bodø – Vyborg, Gildeskål - Lodejnoje Pole, Narvik – Kingisepp, Steigen – Podporozje, Tysfjord - Kirisji og Vefsn – Volkhov). Etter 2006 har samarbeid mellom kommunene vært knyttet til ungdom og entreprenørskap (2007 prosjektet Ung Entreprenørskap), med støtte fra NFK og Utenriksdepartementet. Mye bygges gjennom bilaterale avtale der kommunene på egen hånd har utformet ulike typer aktiviteter; kultur, fotball, delegasjonsbesøk og Demokratiprojektet med KS (Ungdom). En av de mest synlige effekter av dette langsiktig arbeid er at aktørene jobber gjennom sterke faglige nettverk i de prioriterte områdene.

Resultater

Det er mye overlapping mellom Barentssamarbeidet og avtaler på fylkes- og kommunalnivå med Leningrad Oblast og deres respektive kommuner. En informant sier at NFK har bidratt med å skape kontakter for Norge i Russland og å knytte kontakter spesielt på kultursektoren. Gjennom samarbeidsavtalen mellom NFK – Leningrad Oblast får miljøer innen kultursektoren i Nordland, som for eksempel teater, en lettere tilgang til teatermiljø i Russland.

En annen informant peker på at internasjonalisering også har med kvalitet og kompetanse å gjøre. Kvaliteten øker når man jobber internasjonalt og Nordland har fått et godt rykte. Russerne ville ikke flyttet til Nordland, hvis det ikke var samarbeidsavtaler på plass. I tillegg, reiser studenter fra Russland til Bodø og Narvik,

de utdanner seg, lærer seg norsk og så er det en del av disse som blir igjen. Per i dag representere russere den viktigste tilflyttingsgruppen etter svenskene i Nordland.

Informantene peker på en del vanskelig målbare men veldig viktig resultater som økt kunnskap om Russland og læring og kjennskap til hverandres kultur. Dette bidrar til at samarbeidet innenfor andre områder (eksempelvis næringsliv) også går lettere. Vennskapskommuneavtalene har ført til større åpenhet og mindre skepsis også på lokalt plan.

St. Petersburg

NFK samarbeider med aktører i St. Petersburg med basis i en samarbeidsavtale signert i juni 2010 med miljøkomiteen i St. Petersburg. For å unngå konkurranse med samarbeidet med Leningrad Oblast har NFK satset på samarbeid med St. Petersburg om strategiske satsinger som naturbruk, miljøvern og miljø sikkerhet. NRK støtter bedrifter fra Nordland innenfor oljevern som vil ha tilgang til markedet i Russland. En viktig effekt av denne avtalen var en stor øvelse om oljevern på Neva med NFK (praktiske oppfølging) og NorLense AS som sentral partnere i høsten 2011. Resultatet var utveksling av både kunnskap og erfaringer mellom de involverte bedriftene.

Det er en del av effekter som gjelder kultur, som ikke er knyttet til denne avtalen, men til avtalen med Leningrad Oblast. I november 2009 var det markering av Hamsun-jubileet på Dostojevskij museet i St. Petersburg gjennom flere kulturarrangementer i regi av NFK og Hamsunsenteret. NFK fikk så god kontakt med Dostojevskij museet at et program med film og musikk "Impressions from the North" ble presentert i november 2010 i St. Petersburg. Dette var et samarbeid mellom Enhet for Kunst- og kulturformidling og Nordland kunst- og filmfagskole med støtte fra Kulturdepartementet og NFK. I tillegg var MINEnsemble i turné i St. Petersburg i april 2009. Dette viser hvordan etablering av et nettverk skaper nye kontakter og arbeidet videre.

Resultater

Avtalen med St. Peterburg er ganske ny og informanten gir uttrykk for at avtalen bør følges opp og utvikles. NFK har valgt strategiske samarbeidsområder med St. Petersburg som er forskjellig fra samarbeidsområdene med Leningrad Oblast. Selve avtalen med St. Petersburg kan ses på som en resultat av det langvarige samarbeidet med Leningrad Oblast.

Nordområdesenteret for Næringslivet (NOS)

Nordområdesenteret (NOS) ved Handelshøgskolen i Bodø arbeider med å utvikle Russlands- og Nordområdekompetanse for bedrifter i Norge og andre land. Det ble åpnet av utenriksminister Jonas Gahr Støre 15. mars 2007. Nordområdesenterets oppgave er å bistå bedrifter, organisasjoner og offentlige institusjoner som ønsker å ta del i den økte aktiviteten i Nordområdene, det være seg innen energi, handel, fiskeri, turisme, reiseliv eller andre næringer. NFK har på linje med mange andre offentlige og private instanser gitt økonomisk støtte til NOS hvert år siden oppstart. For 2011 var bevilgningen fra NFK til NOS 1 million NOK i grunnfinansiering og 1 million NOK i strategisk støtte. Ut over den økonomiske støtten er det et tett faglig samarbeid mellom NOS og NFK. NOS har for eksempel bidratt med innspill i forhold til NFKs

Russlandsstrategi, mens NFK sitter i styringsgruppene for noen av konferansene. Den politiske ledelsen ved NFK deltar også jevnlig på konferansene og bidrar med foredrag eller innlegg. NOS kan i enkelte sammenhenger ses på som et sentralt virkemiddel for gjennomføring av NFKs nordområdestrategi.

NOS er knyttet til Handelshøgskolen i Bodø (HHB) som er en del av Universitetet i Nordland. NOS driver for tiden fem utdanningsprogrammer på master- og doktorgradsnivå i samarbeid med russiske utdanningsinstitusjoner. Studentene veksler mellom å oppholde seg på HHB og ved utdanningsinstitusjonene i St. Petersburg og Moskva. Det deltar årlig 30 – 50 russiske og norske studenter på disse programmene.

NOS gjennomfører årlig flere konferanser og seminarer relatert til næringslivets muligheter i nordområdene og særlig grad i Russland. Eksempel på dette er de årlige Arctic Dialogue konferansene, konferanser om muligheter for leverandørindustrien til petroleumsvirksomheten i Nordvest Russland. NOS driver også en sikkerhetspolitisk møteserie.

Oppsummering – resultater

Gjennom mange samarbeidsavtaler både på fylkes- og kommunalt nivå har NFK etablert stabile relasjoner og en rekke nettverk som igjen har ført til ulike resultater. Disse kan deles inn i tre kategorier: demokrati (folk til folk samarbeid), kulturutveksling og næringsssamarbeid. Folk til folk samarbeidet og kulturutveksling over mange år har ført til at en i dag har inngående kjennskap og forståelse for hverandre. Her ser vi at det langvarige samarbeidet med Leningrad Oblast er viktig – NFK blir tatt imot som den gode nabo. Kultur samarbeid har åpnet grenser som tidligere var veldig lukkede. Læring av hverandres kultur gjør samarbeid lettere innen andre områder, som næringsliv. Direkte næringsssamarbeid har vært sporadisk og svært avhengig av bedriftene selv, men som eksempel kan nevnes: Utveksling av kompetanse (best practices) med vekt på oljevernberedskap (St. Petersburg), utveksling av erfaringer med bruk av frivillige i beredskapsoperasjoner; utveksling av erfaringer innen opplysningsarbeid i befolkningen om miljøvern og økologi, samarbeid mellom industri i Mo i Rana og industri i Petrozavodsk.

Erfaringsutvekslingen innen Barentssamarbeidet og med Leningrad Oblast har i mange år blitt betraktet som en effektiv metode for å øke internasjonaliseringen på flere nivå. NFK har her valgt utenlandske partnere med felles interesser, vedtatt mål og strategier og bygger et sterkt og strukturert samarbeid innen prioriterte satsinger. I tillegg har NFK vært en pådriver og oppmuntret de ulike aktørene til å bidra i samarbeidet.

Det omfattende samarbeidet med regioner i Russland har uten tvil vært med å bidra til det store antallet russiske studenter ved HiN og UiN og til at relativt mange russere nå velger å bosette seg i Nordland. På den måten har samarbeidet bidratt til økt bosetting i Nordland og til varige forbindelser mellom Nordland og Nordvest Russland. Det er videre klare sammenhenger mellom etableringen av Nordområdesenteret og det samarbeidet NFK har hatt med regionene i Russland.

3.3 Samarbeid med regioner i Europa

Nordland fylkeskommune har ikke så mange formelle samarbeidsavtaler med regioner i Europa, men på kommunalt nivå i Nordland er det mange kontakter og også samarbeidsprosjekter. NFK har spilt en viktig rolle som myndighetskontakt og døråpner i en del sammenhenger. Dette har gått ut på å tilrettelegge for kontakt mellom kommuner gjennom å skape interesse, involverer kommuner, bygge nettverk og å gi råd i prosjekter. I noen tilfeller har NFK bidratt finansielt i en startfase av prosjekter. Under gjennomgåes NFKs samarbeid med henholdsvis Italia, Litauen, Polen og Ukraina og til slutt nevnes en del av de øvrige samarbeidsrelasjonene som kommunene har.

Marcheregionen (Italia)

NFK signerte i oktober 2010 en samarbeidsavtale med Marcheregionen i Italia, noe som kan ses på som en output av samarbeidsaktivitetene. Avtalen trekker opp tre samarbeidsområder: reiseliv der det satses på å opprette en direkte flyrute mellom Nordland og Marche for å få turister til området (flyrute Bodø-Ancona); utdanning der det dreier seg om utveksling av elever innen reiselivs-faget og matfaget i videregående skole og næringsliv der det blant annet dreier seg om å finne nye markeder for opplevelsesbasert turisme. NFK vil også undersøke mulighetene for samarbeid på miljø- og energi-området.

Innvilgelse av det nye Interreg IV C prosjektet LocFood (2011 – 2013) der NFK er Lead Partner og Marcheregionen en av hovedpartnerne kan delvis ses på som en effekt av samarbeidet med Marcheregionen siden kontakten med Marcheregionen var viktig for etableringen av prosjektet. Det er imidlertid for tidlig å se konkrete resultater av dette prosjektet. En annen effekt er etablering av nettverk mellom seks videregående skoler i Nordland og fem videregående skoler i Marche regionen innen reiseliv og matfag.

Resultater

Informantene opplyser at samarbeidsavtalen er forholdsvis ny og den har mål som det vil ta tid å nå. Det er derfor begrenset med konkrete resultater hittil, men på næringslivs- og utdanningsområdet har en allerede oppnådd noe. Vinprodusenter fra Marche har vært i Bodø og truffet norske importører og Fiera Tipicità (italiensk matmesse) var sammen med en delegasjon fra Marcheregionen i juni 2011 med på International Food festival i Svolvær. Informantene opplyser videre at tre av de seks valgte skolene (Aust-Lofoten, Hadsel, Bodø, Mosjøen, Brønnøysund og Sortland videregående) har selv søkt finansiering med midler fra EU-programmer for å få til utveksling av elever og lærere i løpet av 2012. I mars 2012 var alle rektorene fra de videregående skolene i Nordland på studietur i Marche regionen hvor de møtte skoler i Loreto, Fermo og San Elpidio sul Mare. Skolen i Fermo har allerede fått godkjent et E-Twinning prosjekt English 4 you, hvor Mosjøen og Aust-Lofoten er invitert med. På reiselivssiden og når det gjelder flyruten Ancona – Bodø ser det ut til at det vil ta noe lengre tid før en kan oppnå resultater.

Klaipeda Apskritis fylke (Litauen)

NFK satset med egne midler for å etablere samarbeid med Litauen rundt århundreskiftet. NFK signerte en samarbeidsavtale med Klaipeda Apskritis fylke i 2003. Avtalen har mange områder der det er felles interesse: Videregående skole, leveranser

til skipsbygging, høyere utdanning, transport, logistikk, forsøk på etablering av opplæring innen overflatebehandling og bistand til utvikling av samarbeid om verdensarvområder. Aktiviteter knyttet til avtalen var delegasjonsmøter der politikere og næringsliv deltok. Nå er imidlertid fylkesnivået i Litauen lagt ned, og dermed har den formelle avtalen opphørt. Noe samarbeid fortsetter imidlertid på nasjonalt nivå, blant annet Ung entreprenørskap (med midler fra EØS) og samarbeid om Interreg-prosjektet Interbaltic Ungdomsinformasjon.

Resultater

Informanten beskriver resultatene av dette samarbeidet som varierende og avhengig av politikerne i Klaipeda. For eksempel klarte NFK å etablere en samarbeidsavtale mellom Vega kommune og Neringa i Litauen, som begge er verdensarvområder, men det lyktes ikke å involvere flere kommuner. På utdanningsområdet er syv av de videregående skolene i NFK involvert i utvekslingsprogrammer med skoler i Klaipeda Apskritis fylke. Det har imidlertid vært umulig å etablere norsk opplæring ved Universitet i Klaipeda og opplæring innen offshore teknologi for overflatebehandling, til tross for at det er et åpenbar behov for dette i Litauen og næringslivet har presset for å få dette til.

Carpatian Fundation (Polen og Ukraina)

NFK har et samarbeid i Sanok, gjennom Carpatian Fundation (CF), som er en grenseregional samarbeidsorganisasjon mellom Romania, Ukraina, Ungarn og Slovenia. CF ble invitert til Nordland av Utenriksdepartementet, og fattet interesse for samarbeid. I februar 2010 organiserte NFK sammen med den polske utenriksminister og CP en konferanse i Sanok om "Best Norwegian practices in Public-Private Partnership: Chances for Ukraine and Poland". Deltakere kom fra flere land og representerte både privat og offentlige sektorer, inkludert regionrådene, samt investeringsbedrifter. En direkte effekt er at med støtte fra NFK fikk CF innvilget et EØS-prosjekt som blant annet omfatter studiereiser til Nordland. Dette er så langt det eneste EØS-prosjektet NFK direkte har bidratt til realisering av.

Samarbeidet med CF bidro til at NFK kom i kontakt med Lviv regionen i Ukraina som er en medlem av CF. I 2009 signerte NFK en avtale om å bistå i et prosjekt i Ukraina innen Public Private Partnership, mens en delegasjon fra NFK reiste til Kiev på et seminar om næringslivsutvikling og omstilling og besøkte myndigheter og bedrifter i Sevastopol og Alushta. Seminar var arrangert av Nordområdesenteret med den norske ambassaden i spissen. Det er imidlertid ikke noe bilateralt engasjement i Ukraina per i dag, men NFK har bidratt som døråpner gjennom myndighetskontakter.

Resultater

Informanten beskriver samarbeidet i Ukraina og Polen som spennende, men fremdeles ikke fullt utnyttet. Det er få konkrete resultater å vise til, men i følge informanten er det mange muligheter spesielt innen næringsliv (energi og industri sektor). Nordområdesenteret er allerede på plass i Ukraina og leverer opplæringstjenester til tidligere militære i Ukraina. Når det gjelder Polen, mener informanten at kommune-, høyskole- og universitetssamarbeid bør støttes, siden det fungerer bra med Carpatian Fundation.

Kommunenes samarbeid

Kommuner i Nordland samarbeider med kommuner i andre regioner i Europa gjennom vennsapsavtaler og prosjektsamarbeid. NFKs rolle har vært å tilrettelegge for samarbeid med utenlandske kommuner gjennom å tilføre kunnskap, nettverk og å bidra med ressurser til kommuner som ønsker å utvikle samarbeid. Kommunene i Nordland samarbeider mest med kommuner i Finland, Sverige og Danmark og takket være NFKs engasjement også med kommuner i Russland, Litauen og Italia.

Informanten gir uttrykk for at antall nye kommuner som deltar i internasjonalt samarbeid, er færre enn det en kunne forvente for ti år siden. I Nordland er det store kommuner (med folk og ressurser) som ikke er engasjert internasjonalt. På den andre siden er det mange små kommuner (med færre folk og ressurser) som engasjerer seg på internasjonalt nivå. Dette forklares med at det internasjonalt engasjement er personavhengig, det kreves personer som er interesserte, som klarer å knytte relasjoner og kan håndtere ulike kultur og språk. I tillegg bør de ha kapasitet å følge utvikling av internasjonalt arbeid som er ganske krevende, både på politisk og administrativ nivå.

3.4 EU-relaterte prosjekter

NFKs aktiviteter rettet mot EU-relaterte prosjekter dreier seg om i) administrativ og økonomisk støtte til utvikling av Interreg-A prosjekter, ii) bistand ved prosjektet "Næringslivets Europakontor i Nordland" og iii) deltakelse i flere transportrelaterte prosjekter innenfor Interreg III B Østersjø og i regi av EUs Marco Polo program. I tillegg har NFK nylig fått prosjektledelse for et Interreg IV C prosjekt om utvikling av småskala matbedrifter, men dette er det for tidlig å melde resultater fra.

Administrativ og økonomisk bistand til utvikling og gjennomføring av Interreg A prosjekter

NFK har bidratt i utviklingen, søknadsbehandlingen og finansieringen av en rekke Interreg A prosjekter helt siden midt på 1990 tallet. NFK har imidlertid ikke deltatt i gjennomføring av Interreg A-prosjekter med egne medarbeidere. NFK har hatt forvaltningsansvaret for Interreg III A Kvarnen – MittSkandia (perioden 2000 – 2006) og for IV A Botnia – Atlantica (2007 – 2013). I tillegg er det politisk og administrativ representasjon fra NFK i styrings- og beslutningskomiteer knyttet til flere av Interreg A-programmene.

Resultatene av denne aktiviteten materialiserer seg først og fremst gjennom prosjektene som blir gjennomført av andre aktører i Nordland.³ En annen viktig effekt av disse aktivitetene er solid kompetanse i NFK relatert til utvikling, behandling og gjennomføring av Interreg A-prosjekter, samt etablering av nordiske faglige og politiske nettverk.

³ I tråd med oppdragsspesifikasjonen går det ikke nærmere inn på resultater av Interreg-prosjektene.

Deltakelse i transportrelaterte prosjekter

NFK deltar i Interreg IV B prosjektene Botnia and Green Logistic Corridor (BGLC) og Baltic Bird, begge i Østersjøprogrammet. NFKs deltakelse i BGLC kan ses på som en oppfølging av tidligere Interreg prosjekter om øst-vest godstransport. I begge disse prosjektene leder NFK en av arbeidspakkene og deltar med utredningskapasitet. I tillegg til dette tok NFK initiativ til og finansierte søknaden til Marco Polo-programmet om utvikling av et kommersielt godstransporttilbud som benytter Ofotbanen og Meråkerbanen til Sverige og jernbane videre til Trelleborg og over Østersjøen til Tyskland og Polen. NFK er ikke direkte deltaker i Marco Polo-prosjektet, men bistår indirekte med kunnskap, nettverk og møtedeltakelse. BGLC prosjektet dreier seg om å identifisere svakheter i transportkorridoren, påpeke framtidige behov og å fjerne administrative og tekniske trafikkrelaterte problem og kan dermed ses på som den offentlige delen av Marco Polo prosjektet.

Baltic Bird prosjektet dreier seg om å legge til rette for flytransport i de nordlige områder av Norge, Sverige og Finland, men prosjektet er nettopp begynt og har foreløpig ikke resultater å vise til.

Som en effekt av tidligere Interreg-prosjekter og BGLC og Marco Polo prosjektet er det etablert et konkret og praktisk gjennomførbart opplegg for godstransport med jernbane med Ofotbanen og Meråkerbanen til Polen. Dette inkluderer også tilbringer tjeneste med trailer i begge ender og omlastingsordninger. Det første godstoget med sjømat langs denne ruten skulle gå fra Norge tidlig 2012, men det ble utsatt grunnet problemer på mottakssiden i Polen.

Dersom dette godstransporttilbudet blir etablert som en permanent ordning, vil det både gi næringsmessige, transportrelaterte og miljømessige resultater. For den norske sjømatnæringen mellom Sør-Trøndelag og Nord-Troms vil det være etablert en logistikk-løsning til Polen som er tidsbesparende i forhold til dagens opplegg med trailertransport og gjerne økonomisk gunstig på sikt. Denne logistikk-løsningen kan også være gunstig for andre næringer. For lastebilnæringen i Nord-Norge og Trøndelag vil det bli et nytt marked for tilbringertransport til Ofotbanen og Meråkerbanen. Løsningen vil også bidra til fjerne utenlandske "sjømat"-trailere fra det norske vegnettet og dermed reduserte vegslitasje og i tillegg vil klimagassutslipp fra trailertransporten bli redusert.

Internasjonalisering av bedrifter i Nordland

NFK sitter i styringsgruppen og bidrar økonomisk via DA-midlene i det NHO-ledede prosjektet "Næringslivets Europakontor Nordland". Prosjektet som har pågått siden 2010 og som skal vare ut 2012, dreier seg om spre informasjon og kunnskap om muligheten til å hente inn finansieringsmidler fra EU til FoU-prosjekter i næringslivet. Informasjons-aktivitetene har foregått både på konferanser, møter med næringslivet og direktemøter med bedriftene i tillegg til at det har vært samarbeid med Forskningsrådet, Innovasjon Norge, NAV, Kunnskapsparken i Bodø, Høgskolen i Narvik, Enterprise Europe Network og Teknologisk Institutt (Oslo).

Prosjektleder rapporterer at effekter fra aktivitetene er økt kunnskap og kompetanse i næringslivet om de muligheter som finnes i EU/EØS sammenheng når det gjelder

finansiering av FoU-prosjekter i næringslivet. Det har vært flere igangsatte søknadsprosesser med deltakelse fra Nordlandsbedrifter om EU midler, men hittil har ikke dette resultert i innsendte søknader. Prosjektleder melder at flere bedrifter nå vurderer å søke om EU-finansiering av FoU-prosjekter. En annen effekt er at en i samarbeid med Europakontor har fått Nordland på "radaren" til FoU miljøer i EU og at en nå opplever å bli kontaktet om å finne samarbeidspartnere lokalt.

3.5 Satsing på eksport av produkter til EU og på reiseliv

Eksportsatsingen rettet mot EU omfatter sjømatmessen i Brussel og Grüne Woche i Berlin, mens reiselivssatsingen omfatter økonomisk støtte til Nordnorsk Reiseliv.

Sjømatmessen i Brussel og Grüne Woche i Berlin

NFK har deltatt på sjømatmessen i Brussel siden 2007 og bidrar NFK økonomisk med å dekke halvparten av standskostnadene for bedriftene på "Arena Nordland". Vesterålen Fiskeripark er hyrt inn av NFK og organiserer og bidrar til gjennomføring av Nordlandsstanden. Om lag 20 Nordlands bedrifter deltar og her "pleies" de eksisterende kundene og bedriftene møter nye kunder. NFK sin organisering bidrar til at bedriftene opplever et fellesskap med andre leverandørbedrifter fra Nordland og bygger samarbeidsrelasjoner på tvers av geografi og grenser.

En tidligere evaluering av arrangementet viser at et flertall av bedriftene gir uttrykk for at tilretteleggingen og subsidieringen fra NFK er avgjørende for deres deltakelse. NFK sitt bidrag er av større betydning for de mindre bedriftene enn for de store som ville deltatt på sjømatmessen også uten tilretteleggingen fra NFK. Evalueringen viser også at bedriftene mener at arrangementet og konseptet er positivt for bedriften og at det har virket positivt for profilering av næringen. En av bedriftene gir uttrykk for at dette er den største og mest omfattende messen der de har et årlig kundetreff, driver kundepleie og markedsføring. Denne bedriften forteller at NFK legger svært god til rette og at de har en god avtale med NFK. Bedriften sier også de ikke ville vært så aktive med standsvirksomhet uten NFK sin tilrettelegging. En annen bedrift forteller at det er stor forskjell på å stå som en "ensom svale" på Innovasjon Norges store paviljong og det å stå sammen på en felles Nordlandspaviljong der en kjenner eller blir kjent med de andre bedriftene.

Output av denne aktiviteten er en internasjonal profilering av nordlandsbedrifter og matprodukter fra Nordland. Effekter er knyttet til eksportbedriftene og eventuell økt eksport av produktene til markeder i Europa. Resultater i Nordland vil dreie seg økonomiske resultater for næringslivet, arbeidsplasser og bosetting.

Nordland har i januar hvert år siden 2009 deltatt på matmessen Grüne Woche (IGW) i Berlin. LofotenMat ble invitert i 2009 og 2010 til å delta på IGW. NFK har enkelte år bidratt med delfinansiering av et prosjekt i regi av LofotenMat for organisering og gjennomføring av deltakelsen. I 2010 deltok politisk ledelse fra NFK i næringslivsdelegasjonen som arrangeres i forkant av IGW og var også med på åpningen av den norske standen på IGW. I 2012 var politisk ledelse fra NFK sammen med representanter fra Fylkesmennene en del av den nordnorske delegasjonen ved åpning av IGW. De siste år er dette prosjektet finansiert av staten ved fylkesmennene. Elever

fra videregående skoler Nordland (Hadsel) deltok på messen ved å hospitere hos to dyktige tyske restaurant/serveringsorganisasjoner som hadde oppdrag på den norske standen på IGW.

Det er matbedrifter innenfor landbruk, sjømat og reiseliv som har deltatt på denne messen. Målsetning er å underbygge den nasjonale profileringen av Norge som matland, samtidig som Nord-Norge profileres med interessante matopplevelser for det tyske publikumet. Deltakelse på messe bidrar på samme måte som sjømatmessen i Brussel til internasjonal profilering av mat- og reiselivsbedrifter fra Nordland og av matprodukter fra Nordland.

Støtte til Nordnorsk Reiseliv

NFK gir sammen med de andre to fylkeskommunene og Kommunal- og regionaldepartementet årlig flere millioner kr i støtte til Nordnorsk Reiseliv. NFK var også involvert i etableringen av Nord-Norsk Reiseliv. Den økonomiske støtten går til generell markedsføring av landsdelen og reiselivsproduktene her. Effekten av denne innsatsen er profilering av Nordland og reiselivsproduktene, mens resultatene kommer gjennom økt omsetning i reiselivsnæringen og dermed styrket bosettingsgrunnlag i de områder der denne næringen er lokalisert.

Oppsummering - resultater

Nordland fylkeskommunes satsing på økt eksport av produkter fra Nordland mot markedet i EU omfatter blant annet deltakelse og økonomisk støtte til nordlandsbedrifters deltakelse på sjømatmessen i Brussel og Grüne Woche i Berlin, samt økonomisk støtte til Nordnorsk Reiseliv.

3.6 Kinasatsingen

NFK har brukt mye ressurser i løpet av kort tid for å etablere samarbeid med Zhejiangprovinsen i Kina (se FT-sak 89/09). På grunn av fredsprisutdelingen stoppet det offisielle og politisk samarbeidet mellom Kina og Norge i 2011, men det kan likevel være viktig å se på hva som skjedde i denne satsingen.

NFK har valgt å samarbeide med Zhejiang provinsen innen områder av felles interesse: Forskning og utdanning med vekt på akvakultur og energi, oppdrettsteknologi, havressursforvaltning og pelagisk fiskeriteknologi, energieffektivisering og fornybar energi, oljevernteknologi og beredskap. Provinsen er stor betydning for bedrifter i Nordland som Poseidon, Norwegian Crystallites, Nordic Comfort, Nordlaks og Orient Import.

I perioden 2009 og 2010 var det kontakt og møter mellom Nordland og Zhejiang provinsen næringsliv og myndighetene (besøk til provinsene Shanghai og Zhejiang mars/april 2009, en kinesisk delegasjon besøkte Nordland september 2010, Nordlandsdagene 19.-20. oktober 2010 under Expo Shanghai 2010). Den største og viktigste aktiviteten skjedde i forbindelse med Expo Shanghai 2010 der Nordlandsdelegasjonen ledet av fylkeskommunen deltok med rundt hundre representanter fra næringsliv, høyere utdannings- og forskningsmiljø og fra kommunene. Åtte ulike workshops der deltakere fra Nordland og Zhejiang provinsen kunne treffes og diskutere ulike temaer

som reiseliv, oljevern, marinsektor, solceller og forskning kan ses som en direkte output.

En effekt av denne satsingen er etablering av formelle avtaler mellom aktører i Nordland og Zhejiang. I mai 2010 signerte NFK en intensjonsavtale om samarbeid med Zhejiang provinsen, under Expo Shanghai i oktober 2010 ble avtaler underskrevet mellom Høgskolen i Narvik (HiN) og Zhejiang University of Technology i Hangzhou og mellom Universitet i Nordland (UiN) og Zhejiang Ocean University i Zhoushan. HiN har allerede samarbeid med Beijing Institute of Technology, Tianjin University of Technology, Beijing Institute of Petrochemical Technology og Jiangsu Teachers University of Technology, mens UiN har utvekslingsavtaler med China Agriculture University, Changchun University of Science and Technology. Iverksettingen av de nye avtalene og videreføringen av de gamle ble imidlertid stoppet på grunn av fredsprisutdelingen. Utenom disse avtalene har tolv kommuner signert en avtale med Zhoushan kommune i Zhejiang provinsen.

Resultater

Ut fra intervju og skriftlig materiell har vi en klar oppfatning av at denne satsingen vil kunne ha stor betydning for Nordland. Aktørene som var involvert i Kinasatsingen hadde store forventninger, men fredsprisutdelingen har hatt en negativ påvirkning på videreføringen av samarbeidet. Informantene sier at per i dag er dette en vanskelig situasjon, hvor NFK har små muligheter til å endre situasjonen.

NFK ser Kinasatsingen som en unik mulighet for Nordland. Fylkeskommunen klarte å opprette gode kontakter med regionale myndigheter i Zhejiang provinsen og kunne se hvem ulike aktører kunne kobles til i denne satstingen. Zhejiang provinsen er av de ledende innen marin og maritim sektor i Kina, og det legges stor vekt på entreprenørskap. Fylkeskommunens rolle har vært å åpne dører i markeder og å støtte initiativ gjennom økonomisk tilskudd. På den måten har NFK bidratt til å etablere samarbeid mellom flere aktører innen næringsliv og høyere utdanning i Nordland og tilsvarende aktører i Zhejiangprovinsen i Kina.

3.7 Tilflytting fra utlandet

NFK har hatt som mål å øke tilflyttingen og den permanent bosettingen i Nordland, samt å bidra til rekruttering av kvalifisert arbeidskraft, spesielt av ingeniører og av fagfolk innenfor helseområdet og utdanningssektoren.

I følge flere informanter har NFK ikke en tilflyttingspolitikk per i dag, og det gjennomføres heller ikke et systematisk arbeid med NAV og EURES kontor for rekruttering av arbeidskraft. Informantene gir uttrykk for at tilflytting til Nordland ofte skjer på private initiativ og de som kommer er svært forskjellige (de kommer fra land i EU og utenfor EU, noen har høy utdanning andre har ikke, de kommer for å studere), men alle har et felles behov for å lære seg språket og skaffe seg en bolig.

En informant påpeker to viktige aktiviteter som får støtte fra NFK: NFK finansierer prosjektoppgaver og bevilger stipender for studenter fra Russland og er i dialog med rekrutteringsavdelinger på UiN og HiN. I forhold til arbeidskraft har NFK påvirket

avtaleinngåelse mellom UDI og Murmansk og Arkhangelsk innenfor Barents-samarbeidet for å legge til rette for arbeidsopphold i Nordland.

Det har vært en økt tilflytting fra Russland spesielt i de siste 15 år blant annet som en følge av samarbeidet med Russland. Per i dag er russerne nest viktigste tilflyttingsgruppe (etter svenskene) i Nordland. Informanter beskriver dette som det viktigste og mest synlige resultatet av samarbeidet med Leningrad Oblast og Barentssamarbeidet. Tilflytterne omfatter flere typer arbeidskraft med ulike utdannelse som ingeniører, musikere, tannleger og bygningsarbeidere. Mange er også tidligere studenter, som etter en utvekslingsperiode på UiN eller HiN, bestemmer seg å bo i Nordland. Mange av de er bosatt i kommuner som har hatt samarbeid med kommuner i Russland.

Tilflyttingsprosjektet 2011-2012 er det første koordinerte forsøket på å etablere en systematisk satsing for å få folk til å flytte til Nordland. Prosjektet er finansiert av NFK og Kommunal- og regionaldepartementet (50% fra hver). KS, IMDI, Distriktssenteret, en del kommuner og Husbanken deltar også i prosjektet. Med disse aktørene har NFK etablert et uformelt samarbeid hvor man drøfter aktuelle problemsstillinger knyttet til tilflytting men hensyn til å skaffe samarbeidsarenaer hvor lokale aktører finner en måte å samarbeide om felles utfordringer. NFK har en prosjektkoordinator og ansatte som jobber med fire hovedområder: Arbeid, bolig, språk og integrering. Hvert område har sin ressursgruppe, eksempelvis innen integrering er dette Nordland idrettskrets og NFKs nærings- og folkehelseavdeling.

Informanter beskriver prosjektet som et motiveringsprosjekt hvor deltakere finner metoder og modeller som kan fungere for å øke tilflyttingen innenfor de fire hovedområdene. For eksempel er et pilotprosjekt Velkomstprogrammet ved Smaksenteret for de som flytter til Vestvågøy. Prosjektet er ikke startet ennå, men vil ta hensyn til integreringsproblemstillinger og konkrete tiltak for å hjelpe innvandrere. Kommunene får ikke tilskudd fra NFK og kun de som har meldt seg på, kan delta i prosjektet (omtrent 15). NFKs rolle er å motivere for å hjelpe kommuner å komme i gang og å koordinere deltakeres jobb.

Aktiviteter som har vært gjennomført i løpet av 2011 er en oppstartskonferanse i april i Bodø med tema integrering, en samling 25 og 26 mai med innføring om arbeidsrekruttering, boligutfordringer, integrering og inkludering og et tilflyttingsseminar på Finnøy 15. og 16. juni 2011 i Hamarøy, hvor temaene var bosetting i et internasjonalt perspektiv; de mange tomme hus; intern sentralisering. Informantene gav uttrykk for at kommuner som har deltatt på disse aktivitetene er mer bevisst på hvor viktig det er å arbeide strukturert og samkjørt.

Oppsummering - resultater

Informantene klarte ikke å peke på konkrete resultater av tilflyttingsprosjektet. De understreker at prosjektet nettopp har startet. For dem var et viktig mål med dette prosjektet var å involvere kommunene og de synes at de har oppnådd det. Kommunene vet at det er en arena hvor de kan treffes og drøfte tilflyttingsutfordringer og deretter forme sitt eget prosjekt. Informantene er sikre på at målbare resultater kommer etterpå. Det tar tid å finne og etablere konkrete tiltak for

rekruttering. Kontakter og nettverk mellom kommuner skal føre til ordninger, rutiner og tiltak som kommuner kan bruke.

For øvrig oppfattes det at et viktig resultat av samarbeidet med Leningrad Oblast, Barentssamarbeidet og rekrutteringen av studenter til HiN og UiN er økt tilflytting av russere som også bosetter seg i Nordland.

3.8 Internasjonal kultursatsing

Nordland fylkeskommunes internasjonale kultursatsing omfatter både aktiviteter som foregår i Nordland og i andre land. Vi har valgt å dele denne satsingen inn i i) internasjonale kulturinstitusjoner, ii) internasjonale festivaler, iii) kulturlandskap Nordland og iv) samarbeid mellom kunstnere og kulturaktører i Barentsregionen - Barentskult.

Internasjonale kulturinstitusjoner

Figurteateret i Nordland (FiN) er et senter for produksjon og distribusjon av figurteater som er lokalisert i Stamsund. FiN samarbeider med scenekunstnere fra hele verden og FiN representerer og promoterer "kulturfylket" Nordland ved mange gjestespill nasjonalt og internasjonalt. FiN eies og drives av NFK og delfinansieres gjennom tilskudd fra staten og Vestvågøy kommune. Musikk i Nordland (MiN) er et ensemble eid av NFK, lokalisert i Narvik med en internasjonal besetning og som også turnerer i inn og utland. Nordnorsk symfoni og operaorkester (NOSO) med base i Bodø turnerer også i inn og utland.

Aktiviteten til disse institusjonene er produksjon og formidling av kultur, output er de spesifikke forestillingene i andre land, mens effekter og langsiktig resultater dreier seg om at internasjonale kulturutøvere bosetter seg i Nordland for kortere eller lengre tid, befolkningen i Nordland får oppleve kultur fra disse utøverne og at disse institusjonene eksporterer kulturprodukter fra Nordland. For de stedene der disse institusjonene er lokalisert har denne type internasjonal satsing betydning for de øvrige kulturliv og kanskje særlig for Stamsund har FiN betydning for bosettingen. NFK sin rolle er at de eier og helt eller delvis finansierer disse institusjonene.

Internasjonale festivaler

Det arrangeres årlig en rekke internasjonale festivaler i Nordland. NFK gir økonomisk støtte til disse festivalene og i enkelte tilfeller bidrar kulturetaten med faglige råd og veiledning til festivalarrangørene. Dette dreier seg blant annet om Smeltingen - Musikkfestival på Mo i Rana som sist år hadde seks verdensdeler representert på sitt program, Lofoten internasjonale kammermusikkfestival, Lofoten internasjonale kunstmusikkfestival og Stamsund internasjonale teaterfestival. De tre siste har hentet kunstnere og artister fra hele verden.

De direkte effektene er at lokalbefolkning og tilreisende får kulturopplevelser, arrangementene bidrar til inntekter til reiselivsnæringen. Slike gjentakende internasjonale festivaler bidrar til profilering av arrangementsstedene, til å øke disse stedenes attraktivitet dermed også grunnlag for bosetting.

Skulpturlandskap Nordland

Skulpturlandskap Nordland er en internasjonal kunstsamling bygget i perioden 1992 - 98. Kunstverkene er plassert i landskapet i 32 kommuner i Nordland i tillegg en skulptur i Troms og dette kan ses som den direkte output av aktiviteten. Bak kunstverkene står like mange kunstnere fra 18 forskjellige land og det er således et internasjonalt prosjekt. Effekter av skulpturlandskap Nordland er profilering av Nordland og internasjonal oppmerksomhet. Blant annet henger det foto av skulpturlandskap Nordland i statsministerboligen og i alle norske ambassader. Det kommer tilreisende fra hele verden for å se på skulpturlandskap Nordland og således er økt turisme og positive virkninger for reiselivsnæringen også et resultat av denne satsingen. NFK har finansiert prosjektet og ledet det i samarbeid med deltakende kommuner.

Samarbeid mellom kunstnere og kulturaktører i Barentsregionen – Barentskult

Barentskult er et treårig søknadsbasert kulturprogram lansert av Barentssekretariatet i april 2008 som finansieres av de tre nordnorske fylkeskommunene, Barentssekretariatet, Kulturdepartementet og utenriksdepartementet i fellesskap. Fylkeskultursjefene fungerer som faglig råd i forbindelse med søknadsbehandlingen. NFK har også bidratt med bistand til prosjektutvikling.

I 2009 ble samarbeidsprosjektene a) Tornerose og mer til (KammeRana), Landsdelsutstillingen 2009, b) Potensial (Norske Kunsthåndverkere Nord-Norge), c) Hamsuns "Det vilde kor" for resitasjon og jazztrio (Jan Gunnar Hoff Group) og d) Jazz in Barents (Nordnorsk Jazzsenter) gjennomført. I 2011 ble flere samarbeidsprosjekter innen idrett gjennomført (bl. Barents cup) og Filmfest Salten - Barents Youth filmfestival gjennomført. Alle prosjektene har obligatorisk deltakelse fra norske og russiske aktører.

Prosjektene bidrar til gjensidig kompetanseoverføring mellom norske og russiske kunstnere, bygging og styrking av norsk-russiske kulturettnettverk, utvikling av nye prosjektideer og kulturmøteplasser, samt direkte og indirekte medvirkning til etablering av kulturarbeidsplasser i Nord-Norge.

Oppsummering - resultater

Den internasjonale kultursatsingen i regi av NFK omfatter blant annet egne kulturinstitusjoner, skulpturlandskap Nordland og økonomisk og faglig støtte til internasjonale festivaler og til samarbeidsprosjekter mellom kunstnere og kulturaktører i Barentsregionen. Resultatene er kulturelle opplevelser for befolkningen i Nordland, kulturbaserte virksomheter og arbeidsplasser, internasjonal profilering av Nordland som kulturfylke, inntekter for reiselivsnæringen og økt attraktivitet for bosetting i Nordland.

3.9 Internasjonal satsing i videregående skole

Den internasjonale satsingen i utdanningssektoren i NFK foregår i hovedsak på de ulike videregående skolene. Av de 16 videregående skolene i Nordland er det noen (3 – 4) skoler som er svært aktive, mens andre er mindre aktive. Aktivitetene er i tråd med noen av delmålene i NFKs nåværende plan for internasjonalisering og de nasjonale

føringene for internasjonalisering i denne sektoren. Stortingsmeldingen om internasjonalisering i utdanningssektoren sier at den internasjonale aktiviteten skal være tett på klasserom og verksted som et læringsforsterkende element i undervisningen og ikke ha preg av å være elevturisme.

En undersøkelse av SIU viser at NFK har en utstrakt bruk av internasjonale programmer og er blant de fylkeskommuner i landet med størst bruk av slike programmer. Den internasjonale satsingen i videregående skole i Nordland er således en omfattende aktivitet med svært mange deltakere, både elever og lærere. Samlet sett er aktivitetsnivået forholdsvis stabilt selv om det kan variere for den enkelte skole.

Den internasjonale satsingen kan deles inn etter de programmene skolene bruker for å søke midler:

- 1 EU-programmer (Comenius og Leonardo da Vinci)
- 2 Programmer innen Norden/Baltikum og nordområdet (Barentssamarbeidet og Nordplus)
- 3 Nord-Sør programmer (Norad og Vennskap Nord-Sør)

I tillegg er noen skoler direkte koblet til NFKs samarbeidsavtale med Marcheregionen i Italia og Litauen.

Gjennomgangen under er ikke uttømmende for den internasjonale satsingen på videregående skole i Nordland.

EU-programmer (Comenius og Leonardo da Vinci)

Comenius partnerskap går ut på et skole til skole samarbeid mellom skoler i EU-området på flere fag. Hovedhensikten med programmet er at institusjoner/skoler knytter seg sammen i tematiske nettverk på tvers av landegrensene og jobber i tidsavgrensede prosjekter, eksempelvis innen realfag eller språkfag. Elever og lærere møtes for å samarbeide og for å utveksle erfaring. Dette er en integrert del av undervisningen.

Innenfor Comenius Regio programmet deltar utdanningsavdelingen med et toårig prosjekt mot Nederland hvor tema er skole/næringslivssamarbeid og frafallsutfordringer. En videregående skole og NHO Nordland er med i prosjektet. Utdanningsavdelingen har formalisert samarbeidsavtale/partnerskap med en region i Nederland siden 2007. Denne avtalen har vært grunnlag for de fleste tiltak innen Comenius og Leonardo-programmene.

Leonardo da Vinci programmet er mest rettet mot fag- og yrkesopplæringen. Skolene bruker Leonardo mobilitet programmet, som støtter opphold og faglig samarbeid mellom land i Europa. Dette programmet åpner muligheten for utplassering i utlandet for elever i en opplæringsbedrift. Følgepersonell reiser ut sammen med elevene, hjelper dem i oppstarten og reiser hjem etter en uke. Elever får et språkkurs i tillegg. Leonardo da Vinci partnerskap programmet bidrar til at skoler innen fag- og yrkesopplæring utveksler erfaringer og kunnskap gjennom møter med samarbeidspartnere i flere land.

Leonardo VetPro dreier seg om utveksling av ansatte. Dette er en del av satsingen på kompetanseutvikling hos de ansatte. Både utdanningsavdelingen sentralt og skolene deltar i flere utplasseringsprosjekter. Ansatte hospiterer hos utdanningsinstitusjoner i utlandet. Her kobles utdanningspersonell på fagutdanningene med instruktører innenfor fagopplæringen og de reiser ut sammen. Dette er gjennomført i flere år. Utdanningsavdelingen i NFK er også med i et partnerskap med utdanningsavdelinger i andre land og mottar også utdanningspersonell som hospiterer i opplæringsinstitusjoner i Nordland. Dette omfatter årlig 10 – 12 ansatte som hospiterer ute og like mange som kommer til Nordland.

Utdanningsavdelingen deltar også i Comenius Study Visit eller studiebesøksprogrammet innenfor EU. Dette går ut på at skoleeiere tilbyr studiebesøk i en rekke land. NFK har vist fram entreprenørssatsing og karriereveiledning og ikke minst satsingen for å motvirke frafall i skolen. Her har det vært deltakelse fra skolebyråkrater og skolepolitikere fra de fleste europeiske land. Dette har bidratt til internasjonale nettverk som blant annet er benyttet for kompetanseheving av ansatte og utvikling av prosjekter der skoleeier også er med.

Blant de prosjektene som foregår i skolene kan nevnes:

- Brønnøysund videregående: Comenius partnerskap 2010-2012: New Technologies in European Life, Society, Economics and Education Project. Partnere: England, Tyskland og Nederland. Målet er å øke kunnskap om fordeler og ulemper av bruk av IKT.
- Mosjøen videregående: Comenius partnerskap 2009-2011/2012. Different Languages, the same Echo. Språkprosjekt med Azorene hvor arbeidsspråk er engelsk. Målet er å lære av hverandres språk ved et samarbeidsprosjekt om felles globale miljøutfordringer.
- Narvik videregående: Comenius partnerskap 2011 – 2013. Think globally, act locally (THIGAL). Bærekraftig utvikling er hovedtema. Prosjektet et samarbeid med École St. Joseph de Reims i Frankrike og Stedelijk Gymnasium i Nijmegen i Nederland. Målet er å utvikle skolenes miljøprofil. Felles arbeidsspråk er engelsk, og elever og lærere på alle tre skolene får språklig praksis i tillegg til faglig samarbeid om viktige kompetansemål både innenfor realfag og samfunnsfag.
- Hadsel videregående og fagskole: Leonardo da Vinci mobilitet 2011 – 2013. Enhanced vocational opportunities, knowledge and education (EVOKE). Samarbeidet er mellom fem europeiske land (Italia, Spania, Nederland, Litauen og Norge). Målet er å videreutvikle, integrere og spre to produkter til så mange europeiske land som mulig. Produktene handler om (1) et system for kvalitetsheving av yrkesveiledning og (2) å gjøre økonomiske beregninger av nytten ved å bruke økonomiske midler på sosiale tiltak som yrkesveiledning. Skolene lager en pilotversjon og tester denne i deltakerlandene. Deretter vil deltakerne tilpasse EVOKE til sine lands lover og systemer og bruke det videre.
- Mosjøen videregående: Leonardo da Vinci partnerskap 2010 – 2012. One World – International English Learning Week. Samarbeidet er mellom Portugal, Tsjekia, Østerrike, Norge, Ungarn, Litauen, Sverige og Nederland. Engelsklærere og elever i

alle programområder er involvert. I tillegg: Leonardo da Vinci partnerskap 2010 – 2012. Sharing and Disseminating Knowledge on Sustainable Energy Solutions among Schools and SMEs – KNOWRENERGYSOLUTIONS. Samarbeidet er mellom Nederland, Tyskland, Tyrkia og Norge. Programfaglærere og engelsklærere ELEKTRO deltar. Leonardo da Vinci mobilitet 2010 – 2012: European Dimension and Entrepreneurial Skills. Samarbeidsland er Østerrike, Nederland, Tyskland og Norge. Målgrupper er representanter av lærere og elever innen yrkesfaglige programområder.

Programmer innen Norden/Baltikum og nordområdet

Skolene deltar i flere aktiviteter gjennom Barentssamarbeidet og Nordplus-programmer. Nordplus er et rammeprogram som støtter utdanningsamarbeid i Norden. I forbindelse med fylkets realfagsatsing er det inngått avtale mellom utdanningsavdelingen, utvalgte skoler i Nordland (som Andøy videregående) og tilsvarende institusjoner i Aalborg. Dette samarbeidet ligger under samarbeidsavtalen mellom utdanningsavdelingen og Nasjonalt senter for Romfart (NAROM).

Blant de prosjektene som foregår i skolene kan nevnes:

- Meløy videregående: Prosjekter innenfor The Barents Regional Youth Programme: Som fylkets eneste skole med tilbud innen akvakultur har skolen en utveksling sammen med lærlinger fra andre deler av fiskeri- og havbrukssektoren.
- Knut Hamsun videregående: Samhandling med skole 8 i Kirishi i Russland og gjensidige besøk og vekt på litteratur/Hamsun og matematikk (avtalen signert i desember 2010). Prosjektet kom i stand etter initiativ fra stiftelsen Vennskap Tysfjord-Kirishi. Finansiering kommer fra stiftelsen og NFK (30.000 kr i desember 2010). Lærerne ved Hamsun videregående tilfører kollegaene og elever i Russland økt forståelse og kompetanse om Knut Hamsun. I tillegg drar de flere elementer inn i læringsopplegget som gjør læreprosessen spennende og variert for å utvikle et felles pedagogiske Hamsun- og matematikkopplegg. Fire elever og to lærere fra Knut Hamsun videregående var i St. Petersburg for å delta på Hamsundagene som NFK arrangerte i februar 2010.
- Narvik videregående: Prosjektet Young Entrepreneurship - Culture and Tourism as Viewed by Youth er fullfinansiert av NFK, Barentssekretariatet og Ungt Entreprenørselskap. Samarbeidet er med Kotlas kommune i Russland. Målet er at elevene lærer om de kulturelle, økonomiske, politiske og ressursmessige utfordringer og muligheter som ligger til grunn for entreprenørskap, reiseliv og innovasjon i Norge og Russland.
- Bodø videregående: Nordplus dansk/norsk prosjekt om fornyelse av yrkesfagene. Ved å observere gode og dårlige erfaringer hos hverandre, så ønsker prosjektgruppen ved de to skolene å endre praksis. Dette er jo forøvrig helt i tråd med hva utdanningsdirektoratene i både Norge og Danmark ønsker seg.
- Sandnessjøen videregående: Nordplus prosjektet Innovative Entrepreneurships. Creative Cooperation skjer i samarbeid med Island og Litauen. Sandnessjøen videregående bidrar med sin erfaring fra utvikling av elevbedrifter, hvor egen produksjon er sentral. Island er et økonomicollege, og vil ha en veiledende rolle i forhold til markedsføring og økonomistyring. Litauen vil fokusere på muligheter til å

utvikle entreprenørskap for å forbedre landets økonomiske situasjon. Prosjektet innebærer både praktisk arbeid og bedriftsbesøk.

Nord-sør programmer

Skolene bruker støtte fra Norad og Vennskap Nord-Sør til kulturutvekslingsprosjekter, hvor gjensidige besøk og vekt på temaet identitet og livsmestring er sentralt. Eksempler her er Fauske videregående som har en vennskapsskole i Kenya; Knut Hamsun videregående, som siden desember 2006 har etablert et utvekslingsprogram med Robinvale Highschool i Atlantis (Sør Afrika) og får støtte fra Vennskap Nord-Sør, Saltdal videregående som samarbeider med Kaole Upper Secondary School i Bagamoyo Tanzania og til slutt Sortland videregående som har hatt samarbeid med skoler i Nicaragua gjennom Nord-Sør programmet siden 1996.

Marcheregionen

NFK har en samarbeidsavtale med Marcheregionen i Italia der seks videregående skoler er involvert. Formålet er knyttet til mat og reiseliv og hvordan skolene kan gi et bedre tilbud innen fagområdet. Skolene er Aust-Lofoten, Hadsel, Bodø, Mosjøen, Brønnøysund og Sortland videregående.

Hadsel videregående har reiselivsfag og deltok på matmessen i Ancona i mars og september 2011. I løpet av mars 2012 blir det en studietur til Italia der noen av elevene på skolen deltar. Aust Lofoten videregående skolen har en reiselivslinje og har på egen hånd tatt direkte kontakt med Marcheregionen og ordnet med et besøk fra italienske elever i løpet av september 2012.

Oppsummering: Effekter og resultater

Den internasjonale satsingen bidrar med en rekke effekter og resultater både for elever, lærere og skoleeier. Elevene og lærere etablerer internasjonale nettverk som kan brukes for videre samarbeid og på denne måten kan nye prosjekt utvikles enten i skolens regi eller senere. En annen effekt er at samarbeidet med andre skoler i andre land gir kunnskap om andre livsstil både til elever og lærere.

Generelt sett kan det også ses på som en effekt at ungdom får internasjonal erfaring og dette legger grunnlag for at Nordland kan videreutvikle internasjonalisering som en naturlig del av samfunnslivet. Kunnskap og kjennskap til andre lands kultur og samfunnsliv er en viktig del av de yngre generasjoners dannelse og den internasjonale satsingen bidrar til dette. Kontakt med andre kultur og levemåte bidrar til at både elever og lærere utvider sine perspektiver, noe som kommer i tillegg til det rent faglige. På et generelt nivå får elever økt språkkompetanse og de blir mer vant med å jobbe med personer fra andre land.

Lærere får en pedagogisk utvikling siden de får kjennskap til andre pedagogiske metoder og de får en større kunnskap om hvordan lærere i andre land jobber med sine elever.

Mellom skolene er erfaringen slik at det er opp til skolene selv å "treffe" de prosjektene som inspirerer til samhandling og læring. Men det er et problem å skaffe finansiering til prosjektene og det er kun et fåtall elever som kan delta på reiser. Mye er avhengig av personalkreftene på skoler.

4 Sammenstilling og drøfting

Nordland Fylkeskommunes internasjonale engasjement er mangfoldig og resultatene av dette engasjementet har ulike former og kan spores i ulike sektorer og i ulike deler av fylket. Det er utfordrende å gi en enkel sammenstilling av engasjementet og de resultatene som framkommer slik at det blir dekkende. Vi har valgt å gjøre dette ved å gi en samlet oversikt over (1) de rollene NFK har tatt i internasjonaliseringsaktivitetene og (2) de ulike typer resultater som internasjonaliseringen har bidratt til. Utviklingen av kategorier av roller og resultattyper er basert på den empiriske gjennomgangen i kapittel 3 og er således generert nedenifra og ikke ut fra forhåndsdefinerte kategorier. Sammenstillingen omfatter alle 9 hoved- og delaktiviteter.

Evalueringen av NFKs internasjonale engasjement er basert på en årsaks-virkningstenkning (aktiviteter --> output --> effekter --> resultater) slik som dette illustreres i figur 2.1. Evalueringen er eksplorerende i sin karakter. Internasjonaliseringsaktiviteten til NFK er mangfoldig, den dreier seg blant annet om næringsutvikling, kulturutveksling, demokratisering og bistand som alle følger sine egne logikker. Det lar seg dermed ikke gjøre å ha et teoretisk rammeverk som grunnlag for å analysere internasjonaliseringsaktiviteten, jfr kap 2.2. Undersøkelsen har da heller ikke tatt utgangspunkt i noen særskilte teorier eller samlet inn data som muliggjør denne type analyse. Vi har i stedet forsøkt å:

- se aktivitetene i forhold til teoretiske drivkrefter/rasjonale bak internasjonalisering
- å se om handlingsplanen “Vekst ved internasjonalisering” fulgt opp
- trekke fram milepeler i utviklingen av internasjonaliseringsaktivitet

Til slutt har vi søkt å se NFKs internasjonale engasjement i forhold til den institusjonelle kapabiliteten i som aktivitetene og resultatene bærer preg av.

4.1 NFKs roller i internasjonaliseringsarbeidet

Gjennomgangen av de aktivitetene fylkeskommunen gjennomfører viser at fylkeskommunen innehar mange ulike roller i internasjonaliseringsarbeidet i Nordland. På mange måter kan NFK ses på som en “node” i et nettverk av mange aktører i Nordland som alle bidrar til internasjonalisering. I noen sammenhenger er NFK den ledende aktøren, mens de i andre sammenhenger i hovedsak er deltaker. Ut fra gjennomgangen forrige kapittel kan vi skissere fem ulike roller:

- *arrangør*, døråpner og initiativtaker som innebærer at det er NFK som trekker andre aktører med i internasjonaliseringsarbeidet
- *finansør*, som innebærer at NFK finansierer aktivitetene selv om de ikke nødvendigvis gjennomfører disse på egen hånd
- *egenregi*, som innebærer at hele internasjonaliseringsarbeidet gjennomføres med egne krefter og at det dels også rettes mot egne ansatte / institusjoner
- *bidragsyter*, faglig og administrativ, som innebærer at det er andre som har hovedansvaret for aktivitetene
- *deltaker*, der andre aktører er arrangør

Tabell 4.1 Fylkeskommunens roller

Hovedgruppe av aktiviteter	Arrangør	Finansiør	Egenregi	Bidragster	Deltaker
Regionalpolitisk arena					
• NordNorges Europakontor					
• CPMR / AER / NKR / NSPA					
Russland og nordområdene					
• Barentssamarbeidet					
• Leningradsamarbeidet					
• St. Petersburg					
• Nordområdesenteret					
Samarbeid med regioner i Europa					
• Italia (Marcheregionen)					
• Litauen (Klaipeda Apskritis)					
• Polen & Ukraina (Carpatian F.)					
EU relaterte prosjekter					
• Interreg A -prosjekter					
• Transportrelaterte Interreg B					
• Næringslivets Europakontor					
Satsing på eksport av produkter til EU og på reiseliv					
• Sjømatmessen & Grüne Woche					
• Nordnorsk reiseliv					
Kinasatsing					
• Delegasjonsreise og avtaler					
Tilflytting fra utlandet					
• Tilflyttingsprosjektet ++					
Internasjonal kultursatsing					
• Kulturinstitusjoner					
• Festivaler					
• Skulpturlandskap Nordland					
• Barentskult					
Videregående skole					
• EU programmer					
• Norden/Baltikum&Nordområdet					
• Nord-sør programmer					
• Marche regionen					

NFK kan ha flere roller i de ulike internasjonaliseringsaktivitetene, og de kan variere over tid innenfor aktivitetene og det kan variere hvor aktiv/passiv NFK er innenfor de ulike rollene. Tabellen over skisserer vår forståelse av hvilke roller som utøves av NFK

innenfor de ulike delaktivitetene. Mørk skravur indikerer at dette er en hovedrolle NFK har innenfor aktiviteten, mens lys skravur indikerer at dette er en rolle NFK til en viss grad fyller.

Et hovedinntrykk fra tabellen er at NFK i de fleste internasjonaliseringsaktiviteter tar en ledende rolle som arrangør, døråpner og at de samtidig i mange av aktivitetene bidrar med finansiering.

Arrangørrollen utøves typisk når NFK trekker med bedrifter, kommuner og universitet og høgskoler fra Nordland på delegasjonsreiser til eksempelvis Russland, Kina eller andre land i Europa. I slike sammenhenger fungerer NFK, og i særlig grad politisk ledelse, som "døråpner" for de andre aktørene. Et annet eksempel på denne rollen er når NFK tar initiativ til prosjekter (Interreg B, tilflyttingsprosjektet) og til felles Nordlandsstand på sjømatmessen i Brussel.

NFK har gjennom det å være det eneste folkevalgte organet som representerer Nordland fylke, helt spesielle forutsetninger for å ivareta og å fylle denne rollen. Den legitimitet NFK har som folkevalgt organ, betyr at både politisk, men også administrativ ledelse kan lede delegasjoner eller ta i mot delegasjoner med deltakere fra kommunene, næringsliv og frivillig sektor. Denne døråpnerrollen ble vurdert som helt avgjørende i særlig grad i forbindelse med den innledende kontakten med land som Russland, Kina og land i Øst-Europa. Dette er også en rolle der politikerne har særskilte muligheter til å fronte og å sette preg på internasjonaliseringsarbeidet.

Finansieringsrollen inngår i svært mange av internasjonaliseringsaktivitetene. Dette er en viktig del av NFKs virkemiddel for internasjonalisering internt og eksternt. Dels dreier dette seg om å kunne finansiere egen administrasjon og egne institusjoner (Figurteateret, Musikk i Nordland), dels dreier det seg om å gi økonomisk støtte til andre institusjoner (Nordnorsk Reiseliv, Nordområdesenteret og Innovasjon Norge) og dels til å gi økonomisk støtte til prosjekter alene eller sammen med andre (Interreg A, Skulpturlandskap Nordland).

Det er verd å merke seg at svært mange av de øvrige fylkeskommunene i Norge ikke på langt nær har de samme mulighetene som Nordland har til fritt å kunne prioritere å nytte midler til internasjonalt arbeid både internt i fylkeskommunen og eksternt gjennom andre aktører. Eksempler som illustrerer dette, er at både Østfold og Hedmark fylkeskommuner, som begge har et aktivt internasjonalt engasjement, er avhengig å i stor grad koble sin egen internasjonaliseringsaktivitet til Interreg-prosjekter, mens Nordland helt fram til nå i all hovedsak har derimot lar andre aktører få midler til å gjennomføre Interreg-prosjekter.

Rollen som finansør av internasjonal aktivitet som gjennomføres av andre aktører gir også NFK muligheter til å påvirke innretting og utførelse av aktivitetene. Vi har ikke undersøkt hvordan styring og kontroll av disse aktivitetene gjennomføres, men dette kan være et aktuelt tema i forbindelse med videreutvikling av det internasjonale engasjementet.

Rollene som arrangør og finansør av internasjonal virksomhet, gir NFK en særskilt posisjon i Nordland i forhold til de roller som andre aktører kan ha. Vi har ikke gått

grundig inn på hvordan NFK har utnyttet denne posisjonen eller profilert seg med basis i disse rollene. Gjennom evalueringen har vi ikke inntrykk av at NFK har satt seg selv i sentrum eller profilert seg som den sentrale internasjonaliseringsinstansen i Nordland. Inntrykket er at NFK har en viktig rolle utad som arrangør og finansiør. I den grad NFK ønsker å framstå med en sterkere internasjonal profil kan en kanskje i større grad også forsøke å innta en rolle som regissør og sentrum for internasjonaliseringsarbeidet i Nordland. Dette vil imidlertid betinge at det legges opp til koordinerende aktiviteter og at det eksempelvis etableres et internasjonalt nettverk der de eksterne instanser som driver med internasjonalt arbeid trekkes med.

Egenregirollen går igjen i færre av aktivitetene, men den er typisk for de videregående skolenes deltakelse i Europaprogrammer og for kulturinstitusjonenes produksjoner. I disse aktivitetene har NFK mye større grad av styring og kontroll både med output, effekter og resultater enn i aktiviteter der resultatene er avhengig av hva andre autonome instanser vil foreta seg. Resultatene er av typen økt kunnskap og forståelse hos elever og lærere for andre samfunn og kultur i andre land og internasjonale kulturopplevelser for innbyggere i Nordland. Dette illustrerer at de internasjonaliseringsaktivitetene der fylkeskommunen har en egenregirolle har begrensede muligheter for å oppnå andre typer resultater som eksempelvis næringsutvikling og økt bosetting.

En annen side av at fylkeskommunen har en egenregirolle i få av internasjonaliseringsaktivitetene er at mange av aktivitetene til NFK skjer i samarbeid med andre aktører i Nordland. Samarbeid med andre eksterne aktører er for øvrig et kjennetegn ved NFKs internasjonale engasjement. NFK har rollen som *faglig og administrativ bidragsyter* både på de regionalpolitiske arenaene, i prosjekter i regi av Barentssekretariatet, Barentskult, tilflyttingsprosjektet og i EU relaterte prosjekter. Mange års erfaring med Interreg-prosjekter, inngående kjennskap til institusjoner og kulturer i andre land, langvarige relasjoner og faglige nettverk kommer til stor nytte når kommuner og bedrifter skal arbeide sammen med internasjonale partnere. Dette er også en rolle som passer godt i forhold til NFKs ansvar som regional utviklingsaktør der det ofte dreier seg å få resultater i partnerskap med andre. På en del områder kan NFK fungere som en kompetansepool for andre aktører i Nordland som skal etablere forbindelse og samarbeid med andre land.

Deltakerrollen er en mer passiv og mindre vanlig for NFK engasjement enn de andre rollene. Denne rollen opptrer NFK i innenfor de regionalpolitiske arenaene, samt Barentssamarbeidet. Gjennom evalueringen fikk vi inntrykk av at i enkelte tilfeller, der samarbeid var institusjonalisert, så kunne det konkrete innholdet gradvis blir preget av formaliteter, utredninger og generelle drøftinger og i mindre grad av resultatrettede prosjekter. Dels synes dette å henge sammen med skifte av deltakere hos samarbeidspartnerne og dels av mangel på økonomiske midler til å finansiere aktiviteter. I den sammenheng er det viktig å fremheve betydningen av eksempelvis Interreg A programmene som gir mulighet for å fylle institusjonaliserte samarbeidsavtaler med konkrete aktiviteter og å bringe NFK ut av en noe passiv deltakerrolle.

4.2 Internasjonaliseringens resultatyper

Det er meget stor variasjon i omfang og type resultater som oppnås på grunnlag de forskjellige aktivitetene. Resultatene spenner fra endring av statsstøttereguleringen, profilering av matprodukter, samarbeidsavtaler med Zhejiang-provinsen i Kina, norsk-russiske kulturnettverk og til elever på videregående skoler får kunnskap om og kjennskap til andre lands kultur og samfunn. Dette er også logisk da det er stor variasjon mellom aktivitetene.

I mange tilfeller har det imidlertid vært vanskelig å finne konkrete og håndfaste resultater av fylkeskommunens aktiviteter. Dette henger dels sammen med at den kausale sammenhengen mellom aktiviteter og resultater ikke er lineær og dels med at fylkeskommunens aktiviteter inngår sammen med mange andre aktørers aktiviteter og at det derfor er vanskelig å finne NFKs bidrag til resultatet.

En annen og kanskje viktigere årsak til problemet med å finne resultater er at de kommer mange år etter at aktivitetene er gjennomført. Et illustrerende eksempel her er det store antallet russere i Nordland nå, både studenter og fast bosatte familier. Kan dette tilskrives det langvarige samarbeidet mellom NFK og Leningrad Oblast som startet på slutten av 1980-tallet eller har dette helt andre forklaringer? En lærdom at dette kan være at internasjonalt arbeid bør være et langvarig engasjement der en ikke kan forvente resultater på kort sikt.

På den annen siden kan noe av problemene med å finne håndfaste resultater ha sammenheng med at NFK i begrenset grad har fulgt opp de enkelte aktivitetene eksempelvis gjennom resultatevalueringer. Evalueringen viser at det ikke forelå lett tilgjengelig skriftlig dokumentasjon av effekter og resultater og at de fleste informantene ikke hadde klare oppfatninger om konkrete effekter og resultater.

Effektene og resultatene av Nordland fylkeskommunens internasjonale engasjement inntar som nevnt over mange ulike former. Det er også vanskelig å gi en entydig og lik definisjon for alle aktivitetene av hva som skal være deres effekter og resultater. I noen tilfeller vil resultatene av en aktivitet, eksempelvis deltakelse i CPMR, danne grunnlag for en annen aktivitet, eksempelvis et Interreg-prosjekt. I gjennomgangen i kapittel 3 er effekt- og resultatbetegnelsen tilpasset aktivitetene. I dette avsnittet har vi med basis i beskrivelsene i kapittel 3 generert et sett på fem ulike resultatyper der resultatene fra de ulike aktivitetene kan plasseres. Dette omfatter:

- *politikkpåvirkning*, det at NFK oppnår innflytelse på andre myndigheters politikk
- *relasjoner og nettverk*, som omfatter at samarbeidsrelasjoner institusjonaliseres og at faglige og politiske nettverk etableres
- *næringsutvikling og arbeidsplasser*, som kan omfatte økt eksport, økt omsetning i reiselivet og at utenlandsk arbeidskraft bosetter seg
- *internasjonal kultur*, som både kan omfatte at kulturinstitusjonene og kulturarbeiderne får et mer internasjonalt preg, at innbyggerne i Nordland får "internasjonale" kulturopplevelser og eksport av "kulturproduksjoner" til andre land
- *kunnskap og forståelse*, som innebærer at deltakerne i aktivitetene får økt kunnskap om forhold i andre land og også får en konkret forståelse av dette

Tabell 4.2 Internasjonaliseringens hovedresultattyper

Hovedgruppe av aktiviteter	Politikk-påvirkning	Relasjoner & nettverk	Nærings-utvikling +	Internasjo-nal kultur	Kunnskap & forståelse
Regionalpolitisk arena					
• NordNorges Europakontor					
• CPMR / AER / NKR / NSPA					
Russland og nordområdene					
• Barentssamarbeidet					
• Leningradsamarbeidet					
• St. Petersburg					
• Nordområdesenteret					
Samarbeid med regioner i Europa					
• Italia (Marcheregionen)					
• Litauen (Klaipeda Apskritis)					
• Polen & Ukraina (Carpatian F.)					
EU relaterte prosjekter					
• Interreg A prosjekter					
• Transportrelaterte Interreg B					
• Næringslivets Europakontor					
Satsing på eksport av produkter til EU og på reiseliv					
• Sjømatmessen & Grüne Woche					
• Nordnorsk reiseliv					
Kinasatsing					
• Delegasjonsreise og avtaler					
Tilflytting fra utlandet					
• Tilflyttingsprosjektet ++					
Internasjonal kultursatsing					
• Kulturinstitusjoner					
• Festivaler					
• Skulpturlandskap Nordland					
• Barentskult					
Videregående skole					
• EU programmer					
• Norden/Baltikum&Nordområdet					
• Nord-sør programmer					
• Marche regionen					

De ulike internasjonaliseringsaktivitetene kan bidra til flere typer resultater, og det kan variere hvor stor andel av resultatet NFKs aktivitet bidrar med. Tabellen over viser vår forståelse av hvilke type resultater som de ulike delaktivitetene har bidratt til. Mørk skravur indikerer at dette er en sentral type resultat, mens lys skravur indikerer at dette har karakter av å være et "bi-resultat".

Mye av NFKs internasjonale aktivitet kan sies å dreie seg om politikk, her inngår NFK samarbeid med myndigheter i andre land, det gjøres avtaler og det etableres relasjoner og nettverk. Det er like vel få av NFKs aktiviteter som er direkte rettet inn mot å *påvirke andre myndigheters politikk*. Dette er imidlertid siktemålet med Europakontoret og deltakelsen i de regionalpolitiske arenaene. Her er blant annet påvirkning av EUs fiskeripolitikk og arbeidet med å sikre ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift viktige resultatområder. Flere av Interregprosjektene har også hatt som ett av flere mål å påvirke regional og nasjonal politikk. Selv om NFK kun kan tilskrives litt av æren for den etablerte ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift må dette karakteriseres som et svært viktig resultat av det internasjonale engasjementet.

Etablering av *relasjoner og nettverk* kan både ses på som en effekt og et selvstendig resultat av internasjonaliseringsaktivitetene. Relasjoner og nettverk er ofte en forutsetning for politikkpåvirkning. I mange tilfeller vil nettverk, samarbeidsavtaler og langvarige relasjoner også danne grunnlag for konkret prosjektsamarbeid i neste omgang. Gode naboforhold mellom NFK og Leningrad Oblast både på myndighetssiden og mellom like aktører på begge sider som har vært etablert på 1990-tallet, er med på å danne grunnlag for at det nå er mange russiske studenter i Nordland og at mange russere nå bosetter seg i Nordland. Stabile internasjonale relasjoner og nettverk øker NFKs og aktørene i Nordland sine muligheter til økt internasjonalt handelssamkvem og til samarbeid innen ulike sektorer, eksempelvis innen utdanningssektoren.

Både når det gjelder å etablere relasjoner, nettverk og påvirkning av andre myndigheters politikk, er NFKs utøvelse av rollen som initiativtaker, døråpner og av den politiske rollen som representant for Nordland sentral.

Resultater av NFKs internasjonale engasjement i form av *økt omsetning i næringslivet og derav sikring arbeidsplasser og bosetting* er vanskelig å spore helt konkret. Sponsing av sjømatbedriftenes deltakelse på sjømatmessen i Brussel oppfattes imidlertid til å ha bidratt positivt til omsetningen i denne næringen. Dersom det nye jernbanebaserte godstranskonseptet Nord-Norge – Polen blir en realitet, er dette et resultat av NFKs deltakelse i de transportrelaterte Interreg B prosjektene og det vil kunne være svært viktig for oppdrettsnæringen i Nordland. Det langvarige samarbeidet med Leningrad Oblast og Barentssamarbeidet har hatt betydning både for rekrutteringen av studenter til HiN og UiN og for tilflytting av russere som bosetter seg i Nordland. Nordområdesenteret, som støttes økonomisk av NFK bidrar blant annet til at leverandørindustrien i Nordland kan posisjonere seg i forhold en framtidig petroleumsvirksomhet på russisk side i Barentsregionen. Flere av de andre aktivitetene, blant annet samarbeid med regioner i Europa, har også som siktemål å bidra til næringsutvikling, men her har det vært vanskelig å finne denne type resultater. Når det gjelder Tilflyttingsprosjektet og Kinasatsingen, er det foreløpig for tidlig å si noe om resultater.

Resultater i form av eksport av “nordlandkultur” og kulturutveksling oppnås eksempelvis gjennom samarbeidet med Leningrad og Barentskult, mens økt internasjonalt preg på kulturinstitusjoner er et resultat av NFKs etablering av FiN i Lofoten, MiN i Narvik og NOSO i Bodø. Faglig og økonomisk støtte til internasjonale kulturfestivaler i Lofoten og på Mo i Rana (Smeltedigelen) bidrar både til at befolkningen får internasjonale kulturopplevelser og til at reiselivsnæringen får økt omsetning.

Det brede samarbeidet mellom ulike aktører i Nordland og lignende aktører i Leningrad Oblast, St. Petersburg og andre deler av Nord-vest Russland og deltakelse fra elever og lærere i Europa-programmer, programmer innen Norden/Baltikum og nordområdet og Nord-Sør programmer bidrar alle til at mange grupper i befolkningen i Nordland får personlige erfaringer og opplevelser fra andre land. Dette bidrar til å øke den samlede kunnskap og forståelse i Nordland for samfunnsforhold i andre land.

4.3 Rasjonale og drivkrefter bak internasjonaliseringen

En annen måte å karakterisere Nordlands fylkeskommunes internasjonale aktivitet er å se på hvilke rasjonale eller drivkrefter som internasjonaliseringsaktivitetene kan ses som en respons på. Siktemålet er å løfte fra noen overordnede perspektiver som kan relateres til internasjonalisering og å plassere det internasjonale engasjementet i forhold til disse. Vi har tatt utgangspunkt i de samme rasjonale/drivkrefter som Farsund, Meissner og Nødland gjorde i 1995 og ut fra vår kjennskap til av aktiviteter, effekter og resultater og vår forståelse av generelle drivkrefter bak internasjonalisering gjort antakelser om hvilke drivkreftene aktivitetene er en respons på. Vi vil understreke at det ikke er gjennomført noen systematisk undersøkelse av hvilke av disse drivkreftene som ligger bak Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjement.

Et rasjonale bak internasjonaliseringsarbeid kan være ønske om å utvikle *funksjonelle regioner*. Funksjonelle regioner tar utgangspunkt i et eller annet prinsipp om territoriell integrasjon, som f.eks. arbeidsmarked, handel, kommunikasjoner, miljø og spesielle næringsmiljøer. Nedbygging av nasjonale grenser og dermed av politiske og økonomiske barrierer mellom land kan skape grunnlag for nye eller utvidede funksjonelle relasjoner mellom befolkningen i ulike områder. Samarbeid mellom regioner som ikke har felles grenser, men som er knyttet sammen mellom felles interesser kan også gi grunnlag for alliansedanning. Rasjonalet bak denne type alliansedanning vil være felles problemløsning og felles potensial for regional utvikling.

Av internasjonaliseringsaktivitetene oppfattes Interreg A prosjektene og de transportrelaterte Interreg B prosjektene helt klart å være basert på et rasjonale om å utvikle funksjonelle regioner på tvers av landegrensene. For Nordkalottrådet, NSPA og de konkrete samarbeidene i Russland og nordområdene kan også ønske om å bygge ned grensehindre og felles problemløsning ses på som et rasjonale for disse aktivitetene.

Regionalisme er en annen type drivkraft og denne betegnelsen nyttes når regioner tar initiativ som helt eller delvis går på tvers av nasjonale myndigheters ønske. Regionalisme kan også ses på som streben etter særbehandling og utvikling av egen

identitet, kamp for regional autonomi, styrking av administrasjon og kapasitet på regionalt nivå og kamp mot statlig detaljstyring. Vi har ikke funnet at noen av internasjonaliseringsaktivitetene går på tvers av nasjonale myndigheters ønske, det er heller slik at aktivitetene er i tråd med og til dels en del av nasjonal politikk. Aktivitetene i regi av Europakontoret, deltakelsen på de regionalpolitiske arenaene, den finansielle støtten til deltakelse på sjømatmessen i Brussel og Grüne Woche i Berlin og til Nordnorsk reiseliv kan alle ses på som en form for regionalisme som dreier fremme en egen nordlandsk identitet. Den internasjonale kultursatsingen, og særlig den i egen regi, kan oppfattes å være et direkte uttrykk for et ønske om å utvikle en særegen kulturell profilering av Nordland.

Internasjonalisering av næringslivet kan tenkes å være et viktig rasjonale bak regionale myndigheters internasjonale engasjement. "Internasjonalisering er normalt svært ressurskrevende på grunn av de kunnskapsmessige, fysiske, kulturelle og politiske barrierer som må overvinnes gjennom kontakt- og besøksvirksomhet, prosjekt- og markedsutvikling. Dette er kostnader som framfor alt små og mellomstore bedrifter kan ha vanskelig for å bære alene, ikke minst fordi risikoen ute normalt vil være større enn hjemme" (Farsund, Meissner og Nødland, 1995: 149). En rekke av aktivitetene innenfor NFKs internasjonale engasjement oppfattes å passe med denne type rasjonale. Det gjelder delvis Barentssamarbeidet og samarbeidet med St. Petersburg, aktiviteten til Nordområdesenteret, samarbeidet med Marcheregionen, eksportsatsingen mot EU og Kinasatsingen.

Bistand og sikkerhet er en annen type rasjonale som kan ligge bak fylkeskommunenes internasjonalt engasjement. Det kan både dreie seg om humanitær hjelp til U-land og til land i Øst-Europa og om samarbeid om demokratisering med land i Øst-Europa. Det siste kan og være begrunnet i ønske om å ivareta egen sikkerhet. Samarbeidet med Russland og i nordområdene, samarbeidet med Litauen, Polen og Ukraina, Barentskult og de videregående skolenes deltakelse i Nord-Sør programmer synes alle å være aktiviteter som passer til denne type rasjonale.

Prosjektmakeri er en annen type og gjerne mer kortsiktig begrunnet rasjonale bak internasjonaliseringsaktiviteten. Det kan dreie seg om at fylkeskommunen ønsker å framstå som moderne, fordi at det er en trend at regioner skal delta i internasjonalt samarbeid og det kan være begrunnet i eksterne finansieringsmuligheter. Det er ingen av aktivitetene i regi av NFK som ut fra vår kjennskap, kan karakteriseres som prosjektmakeri. En del av aktivitetene eksempelvis Kinasatsingen, opprettelsen av Europakontor og videregående skolers deltakelse i EU-programmer kan alle ses på som en del av en internasjonaliseringstrend, men alle disse har andre typer bakenforliggende rasjonale enn prosjektmakeri, jfr gjennomgangen i avsnittene ovenfor. Videregående skolers deltakelse i internasjonale programmer inngår eksempelvis som en integrert del av undervisningen.

Flere av aktivitetene, eksempelvis innenfor Barentssamarbeidet, Barentskult og Interreg har hatt ekstern finansiering og det kan stilles spørsmålsteget ved om disse ville blitt gjennomført uten slik ekstern finansiering. Generelle erfaringer når det gjelder institusjonalisering av aktiviteter kombinert med opprettelse av egne staber viser imidlertid at det å sikre arbeidsplassene og oppgaver for egne ansatte fort kan utvikle

seg til en drivkraft for å etablere prosjekter. For enkelte av de andre fylkeskommunene som nytter Interregmidler aktivt i sitt regionale utviklingsarbeid og for finansiering av egen stab, kan prosjektmakeri oppfattes å være en av flere drivkrefter bak internasjonaliseringsaktiviteten.

4.4 Internasjonaliseringen sett i forhold til handlingsplanen

Det er ikke foretatt en systematisk undersøkelse av om hvorvidt alle målsettingene, strategiene og prioriterte oppgaver i handlingsplanen "Vekst ved internasjonalisering" er fulgt opp. Vi har tatt utgangspunkt i (a) noen av målsettingene slik de er formulert i sammendraget til fylkestings sak 48-2008 Handlingsplanen "Vekst ved internasjonalisering" Rullering 20008 – 2010 og (b) fylkestingets prioritering av oppgaver. Med dette som utgangspunkt har vi vurdert om vi i vår kartlegging av aktiviteter, output, effekter og resultater kan se at målsettingene og oppgaven er fulgt opp.

Vi vil imidlertid understreke at vår kartlegging ikke omfatter alt som fylkeskommunen har gjennomført innenfor internasjonal virksomhet. Gjennomgangen under kan dermed ses på som en *ansats* til en evaluering av handlingsplanen.

I sammendraget til fylkestingssaken står blant annet følgende:

"Det legges vekt på at Nordland som fylke må være dyktig til å fange opp tunge trender internasjonalt som også kommer til uttrykk i nasjonal politikk. Dette omfatter tema som klima, miljø, bistand, nordområdene, satsing i Asia, innvandring, eksport av tjenester og kulturbasert næringsutvikling."

- I forhold til de tema som nevnes her, finner vi at Nordland fylkeskommune i det internasjonale engasjementet har fanget opp tema som nordområdene, Asia, innvandring, tjenesteeksport og kulturbasert næringsutvikling.

"Målsettingen om å motivere og dyktiggjøre flere aktører i Nordland ligger fast. Det legges vekt på at arbeidet med å fremme internasjonalisering i første rekke skjer i regi av en rekke spesifiserte aktører, innen privat og offentlig virksomhet i fylket. Det er viktig for Nordland at disse utnytter sitt potensial."

- Vår gjennomgang viser at Nordland fylkeskommune virkelig satser på å trekke andre, både private og offentlige aktører, med på internasjonaliseringsvirksomheten. Dette gjelder på alle aktivitetsområdene, men i mindre grad på de regionalpolitiske arenaene og innenfor videregående skoler.

Følgende oppgaver ble prioritert av fylkestinget i rulleringen av handlingsplanen:

"Iverksette programmer for virksomheter som har potensiale for eksport av kompetanse, forskning og tjenester – herunder kulturbaserte bedrifter"

- Vi har ikke kommet over konkrete programmer som er iverksatt. I flere tilfeller trekkes Universitetet i Nordland og Høgskolen i Narvik med i satsingene, videre er kulturbaserte bedrifter støttet blant annet gjennom Barentskult, samarbeid med St. Petersburg og Leningrad Oblast.

“Iverksette program for tilflytting fra utlandet, herunder rekruttering av arbeidskraft og studenter. Nordland ønsker å blir pilotfylke.”

- Nordland fylkeskommune har i 2011 i samarbeid med KRD igangsatt Tilflyttingsprosjektet som arbeider på fire hovedområder: arbeid, bolig, språk og integrering.

“Utvikle videre samarbeid i Nordvest Russland med basis i Leningrad, Barentsregionen og nordområdesatsing.”

- Dette gjennomføres blant annet gjennom Barentssamarbeidet, samarbeidet med Leningrad Oblast og med St. Petersburg og gjennom økonomisk bistand til Nordområdesenteret.

“Lage en strategi for satsing mot Asia basert på etablerte kontakter”

- Etter det vi kan se er en her kommet lenger enn kun å lage en strategi, delegasjonsreiser er gjennomført og samarbeidsavtaler er etablert.

“Bidra til å etablere flere kommunesamarbeid i land Norge prioriterer innsatsen i, samt styrke etablerte nettverk, herunder Italia og Serbia (sørøst Europa).”

- Etter det vi kan se har NFK vært bidragsyter til at kommunene har etablert og deltar i kommunesamarbeid med regioner i Russland, Litauen og Italia.

“Følge opp forvaltningsreformens forslag om fylkesdekkende utviklingsselskap og eierskap til Innovasjon Norge. Sammen med et nytt partnerskap med regionen, og en videreutvikling av infrastruktur for innovasjon, vil arbeidet med internasjonalisering kunne styrkes både innad og utad.”

- Datamaterialet vårt bidrar ikke med kunnskap på dette feltet.

“Integrere sterkere regionale og internasjonalt rettede tilskuddsordninger”

- Datamaterialet vårt bidrar ikke med kunnskap på dette feltet.

“Utarbeide planer for fylkeskommunale avdelingens eget arbeid med internasjonalisering, herunder satsing på ungdomsrettede tiltak med vekst på å øke videregående skolars deltakelse i internasjonale programmer.”

- Vi kjenner ikke til planene for de fylkeskommunale avdelingens arbeid med internasjonalisering. Når det gjelder deltakelse av videregående skoler i internasjonale programmer, viser vår gjennomgang at de videregående skolene i Nordland er blant de mest aktive av fylkene i Norge.

Samlet sett viser gjennomgangen over at vi med basis i vår avgrensede gjennomgang av det internasjonale engasjementet kan se at både målsettinger og mange av oppgavene er fulgt opp. En videre oppfølging av denne ansatsen til evaluering av handlingsplanen “Vekst ved internasjonalisering” kan basere seg på en systematisk gjennomgang av hvilke av tiltakene som er gjennomført innenfor innsatsområdene: informasjon og profilering, nettverk, kompetanse, markeder og rammevilkår.

4.5 Milepeler i utviklingen av NFKs internasjonale engasjement

I løpet av de 20 siste årene har det internasjonale engasjementet økt i omfang, fra å være orientert mot de nordlige deler av Norden og Russland omfatter engasjementet nå også EU og Kina. Aktiviteten er også stivhengig, noe som eksempelvis innebærer at dagens breie samarbeid med Russland både via Barentssamarbeidet og Nordområdesenteret har sammenheng strategiske valg foretatt på 1990-tallet om samarbeid med Leningrad Oblast. På samme måte kan en tenke seg at samarbeidet i 2030 med Italia og Kina henger sammen med de samarbeidsavtaler som Nordland nå har inngått. Punktene under viser et utvalg av aktiviteter og hendelser fra 1987 og utover.

- 1987: Vennskapsavtale NFK og Leningrad Oblast (VINN fungerer som rådgiver for NFKs satsing mot Leningrad og har bedriftsrettede oppgaver i forhold til Barentssamarbeidet)
- 1988: SNU (Senter for næringsutvikling) får ansvar for internasjonal satsing i forhold til SMB. Det satses mot Sverige, Tyskland og etter hvert mot Tsjekkia
- 1993: Barentssamarbeidet
- 1992: Rammeavtale med Nordlandsforskning om internasjonalisering
- 1992: Kulturlandskap Nordland
- 1993: Bilateral avtale med Arkhangelsk
- 1998: Medlemskap i AER (Assembly of European regions)
- 2000: Forvaltningsansvar for Interreg III A Kvarken - MittSkandia
- 2002: Medlemskap i CPMR
- 2002: Samarbeid med Enis kommune i Irland
- 2003: Nordland European Office i Brussel etableres
- 2003: Samarbeidsavtale med Klaipeda Apskritis fylke i Litauen
- 2005: Nord-Norges Europakontor etableres
- 2007: Nordområdesenteret for Næringslivet etableres
- 2007: Egen Arena Nordland på sjømatmessen i Brussel
- 2008: Barentskult
- 2009: Avtale om prosjektsamarbeid i Ukraina
- 2007: NSPA
- 2009: Kinasatsing
- 2010: Samarbeidsavtale med St. Petersburg
- 2010: Samarbeidsavtale med Marcheregionen i Italia
- 2011: Tilflyttingsprosjekt
- 2011: Prosjektledelse Interreg IV C LocFood

4.6 NFKs internasjonaliseringsskapabilitet

Nordland fylkeskommunes kapabilitet til å drive internasjonalisering er bygd opp i løpet av en 25 års periode. Kapabiliteten består av (a) organisatoriske løsninger inkludert nettverk, (b) kompetanse og kunnskapsmiljøer og (c) økonomiske og menneskelige ressurser.

Organisatorisk er internasjonaliseringsarbeidet integrert med fylkeskommunens øvrige virksomhet. De fylkeskommunale etatene er i varierende grad trukket inn i arbeidet. I utdanningssektoren er internasjonaliseringsaktivitetene en integrert del av undervisningsopplegget. I kultursektoren er de internasjonalt pregede institusjonene en del av fylkeskommunens ordinære kulturvirksomhet. Kinasatsingen, eksportsatsingen mot EU, de transportrettede Interregprosjektene og Tilflyttingsprosjektet inngår alle som en del av fylkeskommunes næringsutviklingsarbeid og i rollen som regional utviklingsaktør. I flere sammenhenger, eksempelvis når det gjelder samarbeidet mot Russland, satsingen på Nordområdesenteret og videregående skolars deltakelse i internasjonale programmer, er dette integrert med nasjonale satsinger.

Det internasjonale engasjementet til NFK er svært mangfoldig, det inkluderer de fleste sektorer samt politisk og administrativt nivå. Det er nærliggende å tro at dette vil kunne medføre et behov for en koordinerende instans eller institusjonelle ordninger som bidro til informasjonsflyt mellom aktørene og eventuelt koordinering. Vi har imidlertid ikke registrert at denne type instans eller ordninger er etablert i NFK. I den grad det er aktuelt med slike ordninger i NFK kan Østfold fylkeskommunes "Internasjonalt forum" være relevant å se nærmere på.

Internasjonalisering i partnerskap med andre aktører

Gjennomgangen av aktiviteter i kapittel 3 viser at mye av NFKs internasjonale engasjement gjennomføres i tette samarbeid med mange andre aktører både i Nordland og utenfor Nordlands grenser. Mange deler av den internasjonale virksomheten har basis i langvarige og stabile relasjoner til andre aktører, eksempelvis med de andre fylkeskommunene i Nord-Norge, med kommunene, med universitets- og høgskolesektoren i Nordland og med statlige etater på regionalt og nasjonalt plan. Internasjonaliseringen i Nordland kan således ses på som et fellesprosjekt mellom mange offentlige og private aktører. I dette fellesprosjektet har fylkeskommunen ofte tatt en rolle som initiativtaker, arrangør, døråpner og finansieringsinstitusjon. I denne sammenheng er det viktige å påpeke at det nettopp er funksjonen som det eneste folkevalgt politisk organ for Nordland som bidrar til at fylkeskommunen kan innta en slik spesiell rolle i internasjonaliseringsarbeidet.

Om NFK vil utnytte den unike posisjonen i internasjonaliseringsarbeidet, kan en som nevnt i kapittel 3.1 forsøke å innta en rolle som regissør og sentrum for internasjonaliseringsarbeidet i Nordland. Dette er en rolle som eksempelvis Østfold fylkeskommune har grepet, og her spiller etableringen av et "Faglig internasjonalt nettverk" en viktig rolle.

Kompetanse og kunnskapsmiljøer

Nordland fylkeskommune har gjennom langvarig satsing på internasjonalisering bidratt til å bygge opp kompetanse i egen kunnskap og erfaring fra internasjonalt arbeid både

i egen organisasjon og hos andre instanser. Denne kompetansen oppfattes å være sterkest når det gjelder Russland og her oppfattes det at Nordland gjennom Nordområdesenteret har et nasjonalt kunnskapsmiljø. Kompetanse relatert til EU enten det gjelder politikkpåvirkning, deltakelse i prosjekter eller utdanningsprogrammer oppfattes også å være til stede i fylkeskommunens egen organisasjon, noe som kan være en viktig ressurs for andre aktører i Nordland. Når det gjelder utvikling av denne type kompetanse og kunnskapsmiljøer, fordrer det stabilitet og langsiktighet i satsingen.

Økonomiske og menneskelige ressurser

Gjennomgangen i kapittel 3 viser også at Nordland fylkeskommune spiller en viktig rolle som finansiør av mange av internasjonaliseringsaktivitetene. Dette gjelder både økonomiske ressurser til egen administrasjon, til ulike prosjekter og ikke minst som støtte til andre instanser. Det internasjonale engasjement er i begrenset grad en pålagt oppgave fra staten slik som videregående skole og samferdsel er, og prioritering av økonomiske ressurser til internasjonalisering oppfattes således som en politisk prioritering i Nordland.

Menneskelige ressurser er en annen viktig ressurs som bidrar til Nordland fylkeskommunes kapabilitet. Dels dreier dette seg om ansatte som over mange år har stort engasjement og interesse for internasjonalisering, samt faglige kvalifikasjoner og tilstrekkelig erfaring, og dels dreier det seg om enkeltpersoner og grupper utenfor fylkeskommunen som legger ned et betydelig arbeid for å utvikle og opprettholde et folkelig samarbeid med andre land. En videreføring av internasjonaliseringsarbeidet vil betinge at det satses på å utvikle og å beholde denne type menneskelige ressurser.

5 Konklusjoner

Denne evalueringen av Nordland fylkeskommunes (NFKs) internasjonale engasjement har hatt som siktemål å finne resultater av deltakelsen i og arbeid innenfor de internasjonale nettverkene og av de samarbeidsavtalene Nordland har både i og utenfor Europa. Konklusjonene fra evalueringen gjelder i første rekke resultater av det internasjonale engasjementet. Vi har imidlertid også utviklet noen oppsummerende betraktninger relatert til resultattyper, NFKs roller og internasjonaliseringskapabilitet.

Helt innledningsvis vil vi imidlertid påpeke et "ikkefunn" i undersøkelsen: Det forelå i svært begrenset grad skriftlig dokumentasjon av effekter og resultater av NFKs ulike internasjonaliseringsaktiviteter og forholdsvis få informanter hadde klare oppfatninger om konkrete effekter og resultater. Dette kan ha ulike forklaringer, så som uklare kausale sammenhenger mellom aktiviteter og resultater og det at det er mange ulike aktører som deltar i arbeidet. På den annen side kan noe av problemene med å finne håndfaste resultater ha sammenheng med at NFK i begrenset grad har fulgt opp de enkelte aktivitetene eksempelvis gjennom resultatevalueringer.

Resultater av det internasjonale engasjementet

Vi har valgt å dele det internasjonale engasjementet innen ni aktivitetsområder. Det vi oppfatter som de viktigste resultatene av aktivitetene innenfor hvert av disse områdene, gjennomgås fortløpende under.

Deltakelse på den internasjonale regionalpolitiske arena

Engasjementet her omfatter etablering og drift av Nord-Norges Europakontor, deltakelse i de internasjonale organisasjonene CPMR og AER, nettverket NSPA og Nordkalottrådet. Et av hovedsiktemålene med denne aktiviteten er påvirkning av EUs politikk. Evalueringen viser at NSPA i samarbeid med Europakontoret har klart å bli etablert som en instans som EU-kommisjonen lytter til når det gjelder nordområdene og Arktis og da særlig innenfor tema som regional-, transport- og fiskeripolitikk. Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift har svært stor betydning for de tre nordligste fylkene og NSPA og Europakontoret medvirket til at dagens ordninger ble etablert. Generelt sett er resultatet av deltakelsen på disse arenaene både at Nordland fylkeskommune holder seg informert om relevant EU-politikk, at de blir lyttet til og at de til dels klarer å påvirke EUs politikk.

Russland og nordområdene

Det langvarige samarbeidet med Leningrad Oblast og med andre regioner i Russland gjennom Barentssamarbeidet har bidratt til effekter og resultater på mange plan. Kunnskap om og kjennskap til samfunnsforhold, kultur og mennesker i flere av regionene i Nordvest-Russland er etablert som et solid fundament i mange grupper av befolkningen i ulike områder i Nordland. Dette legger grunnlag for en portefølje av samarbeidsprosjekter mellom Nordland og russiske regioner både innenfor kultur, næringsliv og utdanningssektoren. Et stort antall russiske studenter ved Høgskolen i Narvik og Universitetet i Nordland, samt det at mange russere velger å bosette seg og ta arbeid i Nordland ses på som et konkret resultat som det langvarige samarbeidet har bidratt til. Etableringen av Nordområdesenteret for Næringslivet i Bodø kan også

ses på som et resultat blant annet av den Russlandkompetansen som er bygd opp i Nordland.

Samarbeid med regioner i Europa

Nordland fylkeskommune har samarbeidsavtaler med Marcheregionen i Italia, Klaipeda Apskritis fylke i Litauen og med Carpatian Fundation i Polen og Ukraina. Samarbeidet med Marcheregionen er av ny dato (2010), men her er oppstart av et nytt Interreg IV C prosjekt (LocFood) med Nordland Fylkeskommune som Lead Partner, skolesamarbeid og handelsavtaler å betrakte som resultater. Når det gjelder de to andre regionene er det færre konkrete resultater å vise til, noe som blant annet skyldes liten stabilitet hos samarbeidspartnerne.

EU relaterte prosjekter

Nordland fylkeskommune har bygd opp en solid kompetanse relatert til utvikling, behandling og gjennomføring av Interreg-A prosjekter. Dette bidrar til økt kvalitet og gjennomføring av prosjekter i Nordland i regi an andre aktører. Deltakelse i flere transportrelaterte prosjekter har bidratt til at det nå er etablert et konkret og praktisk gjennomførbart konsept for godstransport med jernbane med Ofofbanen og Meråkerbanen til Polen. Dersom dette blir realisert må det ses på som et svært betydningsfullt resultat, og det vil både føre til næringsmessige (særlig sjømatnæringen), transportrelaterte og miljømessige gevinster i Nordland.

Satsing på eksport av produkter til EU

Nordland fylkeskommunes støtte til deltakelse på sjømatmessen i Brussel har bidratt til en internasjonal profilering av Nordlandsbedrifter og matprodukter fra Nordland. Effekter er knyttet til eksportbedriftene og eventuell økt eksport av produktene til markeder i Europa. Resultater i Nordland vil dreie seg økonomiske resultater for næringslivet, arbeidsplasser og bosetting.

Kinasatsingen

Kinasatsingen har så langt ført til etablering av formelle avtaler mellom Høgskolen i Narvik og Universitetet i Nordland og universiteter i Zhejiang, samt mellom flere kommuner i Nordland og Zhoushan kommune i Zhejiang provinsen. Iverksettingen av de nye avtalene og videreføringen av de gamle ble imidlertid stoppet på grunn av fredsprisutdelingen.

Tilflytting fra utlandet

Det ble igangsatt et tilflyttingsprosjekt i 2011 med deltakelse fra fylkeskommunen, en rekke kommuner, NAV Eures, KRD, IMDI Distriktssenteret og Husbanken det tema er arbeid, bolig, språk og integrering. Foreløpig er det for tidlig å se konkrete resultater.

Internasjonal kultursatsing

Den internasjonale kultursatsingen i regi av NFK omfatter blant annet egne kulturinstitusjoner, skulpturlandskap Nordland og økonomisk og faglig støtte til internasjonale festivaler og til samarbeidsprosjekter mellom kunstnere og kulturaktører i Barentsregionen. Resultatene er kulturelle opplevelser for befolkningen i Nordland, kulturbaserte virksomheter og arbeidsplasser, internasjonal profilering av Nordland

som kulturfylke, inntekter for reiselivsnæringen og økt attraktivitet for bosetting i Nordland.

Internasjonal satsing i videregående skole

Den internasjonale satsingen bidrar til at elever og lærere etablerer internasjonale nettverk som kan brukes for videre samarbeid. En annen effekt er at samarbeidet med andre skoler i andre land gir kunnskap om andre livsstil både til elever og lærere.

Generelt sett kan det også ses på som en effekt at ungdom får internasjonal erfaring og dette legger grunnlag for at Nordland kan videreutvikle internasjonalisering som en naturlig del av samfunnslivet. Kunnskap og kjennskap til andre lands kultur og samfunnsliv er en viktig del av de yngre generasjoners dannelse og den internasjonale satsingen bidrar til dette. Økt språkkompetanse er også en effekt. Kontakt med andre kultur og levemåte bidrar til at både elever og lærere utvider sine perspektiver, noe som kommer i tillegg til det rent faglige. Lærere får en pedagogisk utvikling siden de har i kontakt med andre pedagogiske metoder og de får en større kunnskap om hvordan lærere i andre land jobber med sine elever.

Resultat-typer

Effektene og resultatene av Nordland fylkeskommunens internasjonale engasjement inntar mange ulike former. Det er også vanskelig å gi en entydig og lik definisjon for alle aktivitetene av hva som skal være deres effekter og resultater.

Resultater i form av *påvirkning av andre myndigheters politikk* er oppnådd gjennom deltakelsen på de internasjonale regionalpolitiske arenaene, men også gjennom deltakelse i Interreg-prosjekter.

Etablering av *relasjoner og nettverk* kan både ses på som en effekt og et selvstendig resultat av internasjonaliseringsaktivitetene. Nettverk, samarbeidsavtaler og langvarige relasjoner danner ofte grunnlag for konkret prosjektsamarbeid i neste omgang. Denne type resultater oppnås gjennom de fleste aktivitetene, men det er særlig framtrepende gjennom det langvarige samarbeidet med de russiske regionene, de regionalpolitiske arenaene, samarbeidet med Marcheregionen og Kinasatsingen.

Resultater i form av *næringsutvikling og arbeidsplasser* kan omfatte økt eksport, økt omsetning i reiselivet og at utenlandsk arbeidskraft bosetter seg i Nordland. Aktiviteter som i særlig grad har bidratt til denne type resultater er eksportsatsingen, Leningrad-samarbeidet (gjennom tilflytting av arbeidskraft) og Nordområdesenteret for Næringslivet. Flere av de andre aktivitetene har denne type resultater som siktemål.

Internasjonalisering av kulturinstitusjonene og kulturarbeiderne, at innbyggerne i Nordland får "internasjonale" kulturopplevelser og eksport av "kulturproduksjoner" til andre land er resultater som i første rekke er oppnådd gjennom Leningradsamarbeidet og Barentssamarbeidet og Nordland fylkeskommunes internasjonale kultursatsing.

Økt kunnskap og forståelse om forhold i andre land er resultater som oppnås i alle aktivitetene, men det brede folkelige samarbeidet med Russland og de elever og læreres deltakelse i internasjonale programmer synes i særlig grad å bidra til denne type resultater.

Nordland fylkeskommunes roller og internasjonaliseringsevne

Nordland fylkeskommune innehar mange ulike typer roller i internasjonaliseringarbeidet. På mange måter kan Nordland fylkeskommune ses på som en "node" i et nettverk av mange aktører i Nordland som alle bidrar til internasjonalisering. Evalueringen viser at Nordland fylkeskommune spiller en særlig viktig rolle som *arrangør* av internasjonalisering. Dette innebærer at Nordland fylkeskommune er initiativtaker og trekker med andre aktører og at politisk ledelse i fylkeskommunen er døråpner eksempelvis på delegasjonsreiser. Døråpnerrollen er fylkeskommunen i en særstilling til å kunne bekle. Evalueringen viser også at *fylkeskommunens mulighet og vilje til å finansiere aktivitetene* har stor betydning for den store bredden og stabiliteten av internasjonaliseringsevnen i Nordland.

Nordland fylkeskommunes evne til å drive internasjonalisering er bygd opp i løpet av en 25 års periode. Denne evnen består av organisatoriske løsninger inkludert nettverk, kompetanse og kunnskapsmiljøer og økonomiske og menneskelige ressurser.

Resultatene av Nordland fylkeskommunes internasjonale engasjement henger sammen med denne evnen og også med en institusjonelt strategi i Nordland fylkeskommune om å være internasjonalt orientert. Strategien innebærer at fylkeskommunen har utviklet kompetanse og kapasitet både administrativt og politisk til internasjonalisering og er rustet til å fylle en lederrolle i internasjonaliseringen av Nordland.

I videreutviklingen av det internasjonale engasjementet kan denne evalueringen gi grunnlag til refleksjon rundt de ulike aktivitetsområdene og til eventuelle justeringer av disse. Men i forbindelse med den videreutviklingen bør også den interne og den eksterne organiseringen av internasjonaliseringarbeidet være et tema. Dette er imidlertid ikke undersøkt eksplisitt i denne studien. Det internasjonale engasjementet til NFK er svært mangfoldig, det inkluderer de fleste sektorer samt politisk og administrativt nivå. Samtidig deltar en rekke andre og til dels autonome aktører i Nordland i dette arbeidet. Det er nærliggende å tro at dette vil kunne medføre et behov for en koordinerende instans eller institusjonelle ordninger som bidrar til informasjonsflyt mellom aktørene og eventuelt koordinering både internt i NFK og eksternt i Nordland. I den grad det er aktuelt med slike ordninger kan Østfold fylkeskommunes "Internasjonalt forum" og "Faglig internasjonalt Nettverk" være relevant å se nærmere på.

Referanser

- Farsund, Arild, Meissner, Rudolf og Nødland, Svein Ingve 1995: Regionalt samarbeid over landegrensene i Europa Norske fylkeskommuners alliansebygging for næringsutvikling. Rapport RF-95/234
- Leknes, Einar, Fitjar Rune Dahl, Thygesen, Janne og Mauritzen, Sverre 2011: Interregs betydning for norsk regionalt utviklingsarbeid. Rapport IRIS – 2011/067
- Nordland County Council 2010: Nordland at World Expo 2010 Shanghai, China Medierapport Expo 2010
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 111-2011 “EU relaterte samarbeidsorganer - organisering av politisk representasjon 2011 – 2015”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 163-2010 “Internasjonale forhold - Italiastrategi Forberedelse av besøk til regionen Marche, Italia 7. - 8. oktober 2010”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 123 – 2010 “Tilskudd - Barentssekretariatet - Kulturprogrammet BarentsKult 2010”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 82-2010 “Avtale med St. Petersburgs komite for naturbruk, miljøvern og miljø sikkerhet – oljevernberedskap”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkestingssak 89-2009 “Satsing mot Kina og Expo 2010 - del av framtidig Asiastrategi”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkestingssak 60-2009 “Rullert handlingsplan for Nordland fylkeskommunes nordområdesatsing”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 42-2009 “Samarbeidsavtale med Barentssekretariatet om kulturprogrammet BarentsKult”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 39-2009 “Barents 2010 Pluss”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 113-2008 “Politisk ledelse og arbeidsfordeling i CPMR, herunder Østersjøkommisjonen og Nordsjøkommisjonen”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkestingssak 48-2008 Handlingsplan “Vekst ved internasjonalisering” rullering 2008 – 2010
- Nordland Fylkeskommune: Fylkestingssak 41-2008 “Internasjonale samarbeidsfora Engasjement 2008-2010 og årsrapport 2007”
- Nordland Fylkeskommune: Fylkesrådssak 184-2002 “Samarbeidsavtale med Klaipeda fylkeskommune”
- Veien Østover! Strategiplan for Barentssekretariatet 2009-2013
- Østfold fylkeskommunes handlingsprogram for internasjonalt arbeid 2012 - 2015

- <http://www.aer.eu/>
- <http://www.barents.no/>
- <http://www.crpm.org/index.php>
- <http://www.nordkalottradet.nu/>
- <http://northnorway.org/>
- <http://www.nspa-network.eu/>

Vedlegg 1: Eksempel på forskningsspørsmål om de internasjonale oppgavene

Vi har tatt utgangspunkt i opplistingen av internasjonale oppgaver og samarbeidsområder i tilbudsforespørselen og vist eksempler på intervjusspørsmål slik vi på dette stadiet ser for oss de for **noen** de internasjonale oppgaver og for det første av de internasjonale samarbeidsområdene.

A. Iverksette programmer for virksomheter som har potensialer for eksport av kompetanse, forskning og tjenester - herunder kulturbaserte bedrifter og videregående skoler.

Mål: Øke eksport av kompetanse, forskning og tjenester

Målgruppe: Bedrifter, forskningsvirksomheter og videregående skoler

Eksempel på spørsmål om aktiviteter:

- Hvem har deltatt fra fylkeskommunen og andre instanser i iverksettingen og hvordan har dette vært organisert? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)
- Hvilke aktiviteter er gjennomført for å iverksette programmene (møter, konferanser, opplæring, delegasjonsreiser)? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og målgruppen)
- Hvor mye økonomiske midler er avsatt og benyttet? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)

Eksempel på spørsmål om output:

- Hva er den konkrete outputen fra disse aktivitetene? Eksempelvis hvilke virksomheter har igangsatt egen aktivitet (hva) for eksport av kompetanse? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)
- Foreligger det konkrete planer eller handlingsprogrammer hos ulike virksomheter relatert til denne satsingen? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)

Eksempel på spørsmål om effekter:

- Hvilke konkrete forretningsforbindelser er etablert og hvilke avtaler om tjenesteleveranser er oppnådd hos de som er omfattet av programmet (bedrifter, forskningsvirksomheter og videregående skoler)? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og hos målgruppen)

Eksempel på spørsmål om resultater:

- Har satsingen bidratt til eksport av kompetansebaserte tjenester? I hvilke virksomheter, og til hvem og hva er omfanget av dette? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og hos målgruppen)
- Har satsingen bidratt til økt kompetanse hos de involverte virksomhetene relatert til eksport av tjenester? Hvordan gir dette seg konkret utslag? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og hos målgruppen)

B. Iverksette et program for tilflytting fra utlandet, herunder rekruttering av arbeidskraft og studenter. Nordland ønsker å bli pilotfylke.

Mål: Øke tilflytting og permanent bosetting i Nordland, samt bidra til rekruttering av kvalifisert arbeidskraft. Tilflyttingsprosjektet gjennomføres i 2011-2012 og er finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet og Nordland fylkeskommune. KS, IMDi, Distriktsenteret og Husbanken deltar i prosjektet.

Målgruppe: bedrifter, universitet og høyskoler og kommuner.

Eksempel på spørsmål om aktiviteter:

- Hvilke avdelinger i fylkeskommunen har deltatt i iverksettingen og hvordan har samarbeidet med andre instanser som KS, IMDi, Distriktsenteret og Husbanken vært organisert? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)
- Hvilke aktiviteter er gjennomført for å iverksette programmet (møter, konferanser, rekrutteringskampanjer og språkopplæring)? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og andre deltakerne i prosjektet)
- Hvor mye økonomiske midler er benyttet? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)

Eksempel på spørsmål om output:

- Hva er den konkrete outputen fra disse aktivitetene i de fire hovedområdene prosjektet fokuserer på: Arbeid (kvalifiseringsprogram), bolig (støtteordninger), språk (opplæringsprogram), samt mangfold og inkludering (kommunale inkluderingsopplegg rettet mot grupper av innflyttere)? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)
- Foreligger det konkrete planer eller handlingsprogrammer hos de fire hovedområdene relatert til denne satsingen? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen)

Eksempel på spørsmål om effekter:

- Hva har skjedd (etablert samarbeid mellom aktører i mottaksapparatet, nye opplegg og ordninger for tilflyttere, etablerte forbindelser med instanser i andre land) hos de som er omfattet av prosjektet (bedrifter som rekrutterer arbeidskraft, universitet som tar i mot nye studenter fra andre land og kommuner som tilrettelegger boliger)? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og målgruppen)

Eksempel på spørsmål om resultater:

- Har satsingen bidratt til økt innflytting fra utlandet, herunder rekruttering av arbeidskraft og studenter? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og hos målgruppen)
- Har satsingen bidratt til økt kompetanse hos de involverte virksomhetene relatert til tilflytting fra utlandet, herunder rekruttering av arbeidskraft og studenter? Hvordan gir dette seg konkret utslag? Er ordningene institusjonaliserte? (Spørsmål til informanter på fylkeskommunen og målgruppen)

C. *Utvikle videre samarbeidet i Nord Vest Russland med basis i Leningrad, Barentsregionen og nordområdesatsing herunder økt fokus på urfolksspørsmål.*

Mål: Nord-Vest Russland, Barentsregionen og nordområdesatsing er tre sentrale områder hvor Fylkeskommunen vil utvikle videre samarbeid

Målgruppe: næringsliv, skoler og kommuner

Nordland fylkeskommune signerte første avtalen om samarbeid med Leningrad fylke allerede i 1987. Mange kommuner i Nordland har en veldig tett samarbeid med Leningrad fylke. Kommunesamarbeidet er i mange år direkte støttet av Utenriksdepartementet. Etter 2006 har samarbeid mellom kommunene vært knyttet til ungdom og entreprenørskap, med støtte fra UD og Nordland fylkeskommune.

Intervju med representanter fra fylkeskommunenes egne avdelinger om hva som gjøres mht internasjonalisering i disse tre områder. Mht kommuner dekkes dette i pkt I. Mht videregående skole dekkes dette i pkt. K.

D. *Lage en strategi for satsing mot Asia basert på etablerte kontakter.*

Mål: Fra et utgangspunkt i kontakter med Kina etablert i løpet av Expo 2010 i Shanghai i perioden 1. mai - 31. oktober 2010, vil fylkeskommunen lage en strategi.

Målgruppe: næringsliv og kommuner

Samarbeid med Kina er en unik mulighet for næringslivet. Fylkeskommunen har tatt initiativ til å utvikle et samarbeid med en provins i Kina, Zhejiang som er nabo til Shanghai. Provinsen er av de ledende innen marin og maritim sektor i Kina, og legger stor vekt på entreprenørskap. I Shanghai, deltok fylkeskommunes delegasjon til rundt hundre personer fra næringsliv, høgskoler, forskningsmiljø og kommuner.

Intervju med representanter fra fylkeskommunenes egne avdelinger (næringsråd for eksempel) om hva som gjøres om utvikling av strategien mot Asia. Mht kommuner dekkes dette i pkt I.

E. *Bidra til å etablere flere kommunesamarbeid i land Norge prioriterer innsatsen i, samt styrke etablerte nettverk, herunder Italia og Serbia (Sørøst Europa)*

Mål: Styrke kommuner internasjonale samarbeid spesielt med Italia og Serbia

Målgruppe: kommuner

Fylkeskommunen vil fokusere på kommunene og hvordan de kan styrke deres internasjonale samarbeid spesielt med Italia og Serbia.

F. *Følge opp forvaltningsreformens forslag om fylkesdekkende utviklingselskap og eierskap til Innovasjon Norge. Sammen med et nytt partnerskap med regionene, og en videreutvikling av infrastruktur for innovasjon, vil arbeidet med internasjonalisering kunne styrkes både innad og utad.*

Mål: Lage en ny strategi med Innovasjon Norge og et nytt partnerskap med ulike aktører

Målgruppe: næringslivet, regioner og kommuner

Fylkeskommunen ser at en arena som Innovasjon Norge kan hjelpe å styrke arbeid med internasjonalisering av fylket. I tillegg vil fylkeskommunen jobbe med internasjonalisering sammen med regioner.

Dette dekkes i pkt I og J.

G. Integrere sterkere regionale og internasjonalt rettede tilskuddsordninger.

Mål: Styrke det internasjonale engasjement gjennom tilskuddsordninger

Målgruppe: Regionale og internasjonale aktører (Italia, Litauen, Poland, Sverige osv).

Fylkeskommunen vil fokusere på kommunene og hvordan de kan styrke deres internasjonale samarbeid spesielt med Italia og Serbia. Siden 2002 har Nordland fylkeskommunen kontakt med Marche regionen i Italia. 8. oktober 2010 signerte Nordland fylkeskommune og Marche en samarbeidsavtale med tre områder i fokus: reiseliv, utdanning og næringsliv.

Samarbeid med Serbia utvikles mest på skolen nivå med norsk språkopplæringsprosjekt i videregående skole i Gornji Milanovac og utveksling av elever gjennom Internasjonal Gründerskole.

Intervju med representanter fra fylkeskommunenes egne avdelinger om hva som gjøres mht internasjonalisering i Italia og Serbia. Mht kommuner dekkes dette i pkt I. Mht videregående skole dekkes dette i pkt. K.

H. Utarbeide planer for fylkeskommunale avdelingers eget arbeid med internasjonalisering, herunder å satse på ungdomsrettede tiltak med vekt på å øke videregående skolers deltakelse i internasjonale programmer.

Mål: styrke internasjonale samarbeid innen i fylkeskommunen

Målgruppe: fylkeskommunens sine egne avdelinger og videregående skoler

Intervju med representanter fra fylkeskommunenes egne avdelinger om hva som gjøres mht internasjonalisering. Mht videregående skole dekkes dette i pkt. K.

I tillegg er det tre internasjonale samarbeidsområder som skal evalueres:

I. Fylkeskommunens og kommunenes samarbeidsavtaler og nytten av disse.

Målgruppe: kommunene

Vi oppfatter at dette gjelder samarbeidsavtaler der enten kun fylkeskommunen eller fylkeskommunen og en eller flere kommuner deltar i, og ikke alle samarbeidsavtalene som kommunene har separat. I første omgang vil vi gjennom kontakt med informanter i fylkeskommunen skaffe oversikt over avtalene og deretter vil vi gjøre undersøkelser for et utvalg av samarbeidsavtalene. Vi vet at Nordland fylkeskommunen etablerte en samarbeidsgruppe for kommunene med vennskapskommuner i Leningrad fylke i Russland. I tillegg, er det kommuner som jobber tett med fylkeskommunen for å bli mer internasjonale. For eksempel har Flakstad kommune hatt vennskapsavtale med kystkommunen Galachipa i Bangladesh siden 2007 og holder kontakt med fylkeskommunen for å utvide samarbeid i Asia. Bodø kommune deltok i Nordland

fylkeskommunes opplegg i Zheijang provins/EXPO 2010 i Shanghai, Kina, 14. - 20. oktober 2010 og på Nord-Norges Europakontor i Brussel sammen med Næringslivets Europakontor i Nordland.

Eksempel på spørsmål om aktiviteter:

- Hvilke aktiviteter er gjennomført i regi av samarbeidsavtalen? Eksempelvis delegasjonsreiser og møter (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og i kommunene)
- Hvem har deltatt fra fylkeskommunen og fra kommunene i aktivitetene og hvordan har de vært organisert? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og kommunene)
- Hvor mye økonomiske midler er benyttet? (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og kommunene)

Eksempel på spørsmål om output:

- Hva er den konkrete outputen fra aktivitetene? Eksempelvis, rapporter om utbytte av delegasjonsreisene og møtene. (Spørsmål til informanter i fylkeskommunen og kommuner)

Eksempel på spørsmål om effekter:

- Hvilke konkrete prosjekter, nettverk, nye kontakter, avtaler / forretningsforbindelser er oppnådd hos de som er omfattet av samarbeidsavtalen? (Spørsmål til informanter på fylkeskommunen og kommuner)

Eksempel på spørsmål om resultater:

- Har samarbeidsavtalen bidratt til en økning i internasjonale prosjekt og tiltak i kommunene? I hvilke virksomheter – og til hvem? Hvor mange er involvert? (Spørsmål til informanter på fylkeskommunen og kommuner)
- Har samarbeidsavtalen bidratt til økt kompetanse hos de involverte virksomhetene i kommunen? Hvordan gir dette seg konkret utslag? (Spørsmål til informanter i kommuner)

J. De regionalpolitiske arenaene: nytten av å delta i disse for næringsliv, bedrifter og kommunene.

Målgruppe: de regionalpolitiske arenaene og fylkeskommunen

Arenaer som Innovasjon Norge, Nord-Norges Brusselkontor, Conference of Peripheral and Maritime Regions (CPMR), Interreg, Nordkalottrådet er alle virkemidlene som fylkeskommunen bruker for å øke sin internasjonale profil. Her vil vi intervjuer både politiske og administrative representanter fra fylkeskommunen som har deltatt i disse nettverkene, om aktiviteter, output, effekter og resultater. Deretter vil vi søke å verifisere opplysninger om nytte ved å ta kontakt med de som skal ha opplevd dette.

K. Oppfylfilling av målene i utdanning og resultatene av internasjonal satsing i videregående skoler.

Målgruppe: videregående skoler.

Her ser vi at mange videregående skoler bruker EU programmer og andre ordninger for å utvikle internasjonale samarbeid: EVOKE prosjekt på Hadsel skole, utveksling av elever mellom Skole 8 i Kirisji (Russland) og Knut Hamsun skolen, deltakelse i Comenius og LLP EU programmer på Meløy skolen, internasjonale prosjekter på Mosjøen skolen, EU Comenius prosjekt THIGAL på Narvik skolen osv.

Her vil vi i første omgang gjennomføre intervju med utdanningssjef i fylkeskommunen og øvrig administrativ ledelse i skolesektoren for å få en oversikt over hvilke programmer og prosjekter de videregående skolene deltar i. Basert på en slik oversikt vil vi ta kontakt med et utvalg av de videregående skolene og gjennomføre telefonintervju med informanter ved skolene som har oversikt over aktiviteter og resultater av dette samarbeidet.

Vedlegg 2: Utdrag av rapporten “Regionalt samarbeid over landegrenser i Europa. Norske fylkeskommuners alliansebygging for næringsutvikling RF 1995/234

Arild Farsund, Rudolf Meissner og Svein Ingve Nødland (Rogalandsforskning) gjennomførte midt på 1990 tallet en undersøkelse av norske fylkeskommuners samarbeidsaktiviteter på tvers av landegrensene blant annet med sikte på å styrke en egen næringsutvikling. Undersøkelsen ble gjennomført på oppdrag for Kommunal- og arbeidsdepartementet. Dette vedlegget er direkte utdrag av rapportens kapittel 4.3 Nordland: bred satsing mot øst. Nordland var en av fire fylkeskommuner der det de internasjonale samarbeidsaktivitetene ble undersøkt.